

El castell

Núm.

1

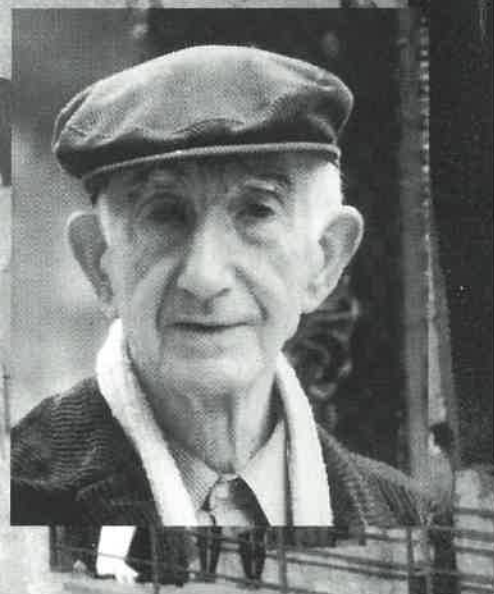
Revista de Bellcaire d'Empordà

Abril

1996

300
pessetes

Bandera de Catalunya

Homenatge a l'Esteve Albert

Serveis

Serveis i telèfons d'interès

Ajuntament	78 81 05
Rectoria	78 82 01
Escola Pública El Rajaret	78 80 35
Local Social	78 84 91
Farmàcia	78 84 71
Consultori mèdic	76 50 05
Urgències (l'Escala)	77 01 41 / 908 09 43 33
Bombers	085
Guàrdia Civil (Torroella)	74 83 33

Horaris i telèfons

Consultori mèdic municipal (visites i receptes)

Dilluns, a les 9 h.	Dra. Pérez
Dimarts, a les 12 h.	Dr. Camps
Dimecres, a les 12 h.	Dr. Camps
Dijous, a les 12 h.	Dr. Camps
Divendres, a les 9 h.	Dra. Sala

Missa

Diumenge, a les 12 h.

Festes i tradicions locals

Bandera de Catalunya	Divendres Sant
Marxa Popular del Xino-xano	Dilluns de Pasqua
Festa de la Divina Pastora	Dues setmanes després de Pasqua
Festa Major	29 i 30 d'agost
Dinar de Germanor	11 de Setembre
L'Encant de les Ànimes	Diumenge abans de Nadal

Índex

- Editorial	Pàg. 3
- Bellcaire: un poble amb tradicció teatral	Pàg. 4
- Una estrena eufòrica	Pàg. 8
- 18 anys construint tradició	Pàg. 10
- Entrevista: Joan Font	Pàg. 14
- Entrevista: Maria Dolors Masferrer	Pàg. 16
- Entrevista: Montserrat Bonmatí	Pàg. 18
- Al Palau dels Papes d'Avinyó	Pàg. 19
- El comte ocupa la plaça de la vila reial de Torroella	Pàg. 21
- Esteve Albert: Una vida dedicada al folklore i a la cultura catalana	Pàg. 22
- La història que narra Bandera de Catalunya	Pàg. 27
- Document: "L'exemple de la mata de jonc"	Pàg. 31

Edita: Ajuntament de Bellcaire d'Empordà.

Consell de Redacció: Jaume Aupí, Maria Carme Barceló, Abel Font, Joan Font, Jaume Hugas, Francesc Pujol, Eduard Torrent.

Elabora: JJ Comunicació.

Imprimeix: Palahí Arts Gràfiques, S.C.

Dip. legal: J - 442 - 96

CONSELL COMARCAL
DEL BAIX EMPORDÀ

Al servei de
la Cultura

Plaça Major, 17, 1a
Tel. (972) 64 23 10 - Fax (972) 64 10 03
17100 - LA BISBAL D'EMPORDÀ

No es pot pas dir que Bellcaire hagi estat un poble aturat, inactiu, insensible amb la cultura i les tradicions pròpies. En són una bona mostra les nombroses activitats que han sorgit de l'escola i de l'APA (El Rajaret, la Marxa del Xino-xano, la vetllada popular...), el Grup Teatral, la Festa Major i la Festa Petita, l'Encant de les Ànimes, el C.F. Bellcaire i, com no, Bandera de Catalunya, que enguany celebra la seva majoria d'edat. Compleix el divuitè any d'existència, que serà precisament el primer sense l'Esteve Albert, l'alma mater de l'espectacle.

I ara caldrà afegir-hi El Castell, el primer número del qual teniu ara entre mans, que neix amb la voluntat de ser un òrgan d'expressió per a tot el poble. Què millor que posar-li el nom de l'edifici més emblemàtic de Bellcaire?

El Castell neix quan Bandera de Catalunya assoleix la majoria d'edat i sense el seu pare, l'Esteve Albert. I, mentre Bandera... ja ha corregut molt entre glòries i espines, El Castell neix amb il·lusió i amb ganes de fer un camí ben llarg, conscient que hi pot haver dificultats, però sempre amb la voluntat de fer les coses ben fetes. Bandera... té clar que s'ha convertit en una tradició, però no es pot adormir, perquè sense totes les mans que l'han ajudat a créixer -i amb les que encara s'hi hauran d'in-corporar per mantenir-la com un signe d'identitat del poble-, podria caure en l'oblit i perdre el lloc privilegiat que ocupa en el nostre llegat cultural.

Aquest primer número de El Castell el dediquem íntegrament a la germana gran, a Bandera de Catalunya; i també el fem com a homenatge a qui en fou el creador, l'Esteve Albert, que malauradament ens va deixar l'hivern passat. En aquest exemplar trobareu un repàs històric al que ha suposat l'espectacle per a Bellcaire, amb les jornades més glòries i també les hores més baixes. Aquest repàs està farcit d'anècdotes, conflictes, sorpreses i dades que, totes elles, han ajudat a crear la Bandera de Catalunya que aquest Divendres Sant podrem tornar a oferir des de la plaça dels Comtes d'Empúries.

A partir d'aquí, esperem tenir revista per temps, com a reflex de la inquietud de tot un poble i com a constància de les activitats que s'hi realitzen. Així podrem completar la memòria oral, tan rica en aquestes terres.

Bellcaire: un poble amb tradició teatral

La mort venia amb taxi, Distret, però no tant, A Vilagran s'hi cala foc, Bala perduda, Terra Baixa... Són noms que queden a la memòria popular dels bellcairencs, com estrenes teatrals que s'havien dut a terme a la sala de can Vilà -cinema, sala de festes, teatre, cafè...-. Una tradició teatral que té bona part de 'culpa' que Bandera de Catalunya naixés precisament a Bellcaire i en els anys que ho va fer.

Cap a finals dels seixanta i principis dels setanta, el nostre poble ja comptava amb una colla de joves inquiets, que van aprofitar els darrers anys de franquisme per començar a obrir-se a un món fins aleshores massa fosc i tancat a tota iniciativa cultural. Bellcaire va agafar solera teatral. Les diferents obres esmentades s'assajaven a les golfes o al garatge d'algun dels actors per, finalment, presentar-les 'en societat' a la sala de can Vilà. Una sala privada que, d'altra banda, era prou polivalent per permetre celebrar-hi tot tipus d'actes festius.

Poder escenificar una obra de teatre a l'any suposava, per aquella època, un gran atractiu per al poble, si bé es va haver de plegar quan la sala, de propietat particular, va ser posada a la venda. L'ajuntament va desestimar adquirir-la i ho va fer una empresa

Imatge gràfica dels primers divuit anys de Bandera de Catalunya.

Roura Gusó, S.C.

FARRATGES • ADOBS • CEREALS

C/del Molí. 12

17141 - BELLCAIRE D'EMPORDÀ

Tel: (972) 78 81 31

Perruqueria

BRIGITTE

UNISEX

c/ Major, s/n, baix
tel. 78 84 23
BELLCAIRE D'EMPORDÀ

privada per a finalitats ben llunyanes de les que havia tingut fins aleshores, a despit de molts dels que havien vist *Casablanca*, *Gilda*, *Lo que el viento se llevó...*, i tantes altres pel·lícules a la sala de can Vilà.

Amb el tancament de la sala de cinema i de festes, Belcaire es quedava sense cap local. El cinema va de-saparèixer i les festes es van haver de fer al carrer o en magatzems de veïns fins que, gràcies a la prestació gratuïta dels veïns, es va poder enllestir l'actual Local Social. No van pas ser poques les hores que els veïns es van passar treballant conjuntament i per orgull personal, per poder disposar, al més aviat possible, d'un local social o sala de festes on poder-ser reunir per a qualsevol tipus d'activitat.

Els joves, que havien fet saltar les riallades i també alguna llàgrima amb les seves escenificacions teatrals, van quedar-se sense lloc per treballar. No va ser motiu, però, per restar amb els braços plegats i esperar que vinguessin temps millors. Va ser llavors quan en l'ambient va sorgir una mena d'inquietud que va fer plantejar la possibilitat de fer algun muntatge de carrer. No era fàcil, perquè no ho havien fet mai i no sabien per on començar.

Fou per aquells anys que en Joan Font i en Joan Pellicer van sentir anomenar la persona d'Esteve Albert. Així, que era un objectiu trobar aquesta persona i proposar-li de dirigir una obra de teatre a Belcaire. Cap d'ells no intuïa el més mínim fins on es podria arribar, ni què seria el que en podria sortir, ni tan sols si algun dia coneixerien aquella persona de la qual havien sentit a parlar.

Ja s'havia començat a construir el Local Social, quan un

dia en Joan Font i en Joan Pellicer, precisament tornant de la sala nova, ja pràcticament acabada, es van trobar un home gran, amb americana de vellut i una bufanda. Unes peces de roba que al llarg dels anys van servir perquè la gent de Belcaire el pogués identificar totalment. Aquell home, que canviaria la manera de sentir de tots els belcairencs respecte al castell-palau i a la història que hi havia amagada sota les seves pedres cremades pel sol i la tramuntana

Els assajos dels primers anys van durar mesos...

Carreró d'en Vinyoles, 1
Tels. 64 02 96/64 23 55
Fax: 64 23 55
17100 La Bisbal d'Empordà

**PERE
POCH
PIJUAN**
**Fusteria
Ebenisteria**

ctra. de l'Escala, s/n
tel. 78 84 90
BELLCAIRE D'EMPORDÀ

dels darrers set segles, no era cap altre que el mateix Esteve Albert.

"Bona tarda, sóc Esteve Albert. Em podríeu dir com s'ha de fer per entrar al castell? He pujat fins allà i m'ho he trobat tot tancat."

Aquestes, o unes paraules més o menys semblants, van ser les que van servir de presentació d'Esteve Albert a Bellcaire.

En pocs dies, ja se li havia proposat de muntar un espectacle al poble i, tot i que la sala ja estava més o menys acabada, ell

la considerava totalment improcedent, "tenint un escenari natural com aquest castell, que ha viscut els anys més gloriosos d'aquestes terres".

Els teatrades de Bellcaire es van trobar precisament amb la persona que buscaven i l'Esteve va aconseguir, alhora, trobar una colla de gent prou engrescada per seguir-li el fil i posar-li tot un poble a la seva disposició.

Ben aviat es va posar mà a l'obra. L'Esteve va ser l'artífex principal de tot el que arribaria a ser Bandera de Catalunya, pre-

sentada en un principi com La fi del comtat d'Empúries.

"Aquí farem la història de Catalunya i vindrà gent de tot arreu a veure-la. Esteu-ne segurs, això serà un èxit", feia l'Esteve.

Des del poble, el nucli que havia format l'antic grup teatral va pensar que el projecte que somiava Esteve Albert era l'ocasió perfecte per acostar els veïns a un escenari, i fer possible que tot aquell que mai no havia ni somiat fer d'actor ho veiés fet realitat. A més, el fet es creia molt interessant per la novetat i espectacularitat que representava en aquells anys per un poble petit com Bellcaire.

No oblidéssim que l'any 79, primer any de Bandera..., es van celebrar les primeres eleccions municipals de la democràcia reinstaurada (tres candidatures a Bellcaire), i l'eufòria general que regnava al poble feia que tothom volgués 'sortir a la foto'. Al cap dels anys es veuria que les diferents etapes polítiques del municipi, per bé o per mal, marcarien un paral·lelisme amb la breu història de l'espectacle.

La preparació d'una obra de gran format com Bandera de

Les imatges dels primers anys ara ens queden molt llunyanes.

Restaurant

CAN PETIT

Guisats i embotits casolans

c/ del Nord, 2 - tel. 78 84 75
BELLCAIRE D'EMPORDÀ

SERVEI GRUA

TALLER MECÀNIC

JOAN FONT

tel. 78 81 35
BELLCAIRE D'EMPORDÀ

L'obra s'arribava a escenificar, i tothom hi participava.

Catalun ya" està farcida d'anècdotes de tota mena. Des de les peripècies per trobar les teles per confeccionar el vestuari, passant per la implicació de veïns de totes les edats i caràcters, acabant per la dificultat dels que s'havien d'aprendre un paper més o menys important, quan tot el teatre que havien fet era el vers de Nadal après al col·legi.

Començant per la roba, es van aprofitar les teles que folraven les parets i el teló de l'escenari del cinema de l'Escala, que feia poc havia tancat les seves portes per sempre més. Tenyides i tallades a mida, van servir per vestir els

primers soldats del muntatge.

Però no n'hi havia prou, i l'Esteve demanava retalls de tot tipus de roba per fer barrets, capmalls, vestits,... En Joan Font i en Joan Pellicer van córrer fins a Sant Celoni, on van poder aconseguir un grapat de sacs de retalls de fàbrica. "Vam escampar tots els retalls de roba sobre una taula de tennis taula al garatge de casa i l'Esteve en va començar a triar, convertint el retall més insignificant en la peça més preuada d'un vestit", explica en Joan Font. Nombroses dones del poble hi van afegir el seu gra de sorra, en demostrar els seus dots de costi-

dores, tot ajudant a confeccionar capes, capmalls i tot tipus de peces que l'Esteve proposava per als diferents papers de l'espectacle.

Amb la il·luminació va passar més o menys el mateix. Amb l'Esteve Albert al davant, per poder engegar l'obra, es va aconseguir el material mínim necessari en una casa d'ocasió a Barcelona.

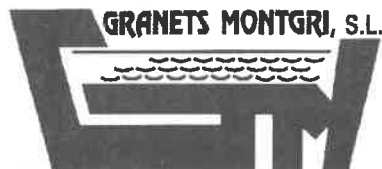
Els assajos van ser un altre sacrifici, potser el més important. Almenys durant tres mesos es va assajar cada dia, per poder tenir a punt l'obra per Setmana Santa del 79. L'esforç de tot un poble, impensable a hores d'ara amb les múltiples ofertes lúdiques i culturals que hi ha, quan és tan fàcil quedar-se a casa al davant de la televisió. S'assajava fins i tot les tardes dels dissabtes i dels diumenges. Es va arribar al punt que la mainada que hi participava era capaç de recitar el text de tots els actes fil per randa: imitaven 'els grans' i 'representaven' Bandera de Catalunya després de sortir d'escola, fet aquest darrer que es va convertir en una distracció tan o més atractiva que cap altre joc de pati de col·legi. ■

A.F.

PERRUQUERIA

Montserrat

c/ del Molí, 54 tel. 78 83 49
BELLCAIRE D'EMPORDÀ

PISCINES - MANTENIMENTS
MOBILIARI JARDÍ

Tel. i Fax: 78 85 40

Crtra. Torroella Montgrí a l'Escala (al costat gasolinera)
17141-Belcaire d'Empordà

Una estrena eufòrica

L'estrena de "Bandera de Catalunya" va ser els dies 19, 20 i 21 d'abril de 1979 (dissabte, diumenge i dilluns de pasqua). Era la culminació d'un treball que havia endegat mesos enrera l'Esteve Albert amb la seva idea que la plaça del nostre poble era el marc ideal per recordar la història del Comtat d'Empúries i de la corona catalano-aragonesa durant l'època medieval.

Els cavalls sempre han estat un dels principals atractius de l'obra.

Ell, amb el guió i la direcció de l'obra, va sembrar una llavor prou difícil de germinar per la complexitat del muntatge en un poble petit, però sortosament es va poder portar endavant per un cúmul de circumstàncies que es van ajuntar:

- L'existència d'un grup teatral, que es va posar de manera incondicional a donar suport a la representació. També hi va ajudar l'Associació de Pares i Amics, que s'havia creat feia uns cinc anys amb l'objectiu de defensar l'escola del poble i de dinamitzar la vida cultural i social.

- L'ambient d'eufòria general que hi havia a tot el país, ja que se sortia d'una època fosca i s'esperava amb il·lusió l'arribada de la democràcia a les institucions i la recuperació de l'ensenyament en català, del qual l'escola del poble en fou pioner, i també el redreçament de la identitat cultural i nacional de Catalunya. Precisament, la preparació de Bandera de Catalunya va coincidir amb les primeres eleccions democràtiques als ajuntaments de l'Estat; a Bellcaire es varen presentar tres candidatures que varen donar suport a la representació.

- Sobretot la voluntat i l'orgull dels bellcairencs, interessats a demostrar que érem capaços d'aguantar els assajos durant més de dos mesos a hores intempestives, bo i suportant el fred hivernal, i de preparar tot el vestuari i l'escenografia en un temps curt, bo i esmerçant-hi les hores que fossin necessàries.

Cal recordar que, en un principi, l'Esteve Albert havia triat el nom de La fi del comtat d'Empúries per

al muntatge i que, més tard, el va canviar per l'actual, més ampul·lós, de Bandera de Catalunya.

El festival d'estiu

Les representacions van ser un èxit que va sorprendre tothom. El marc incomparable de la plaça i el castell-palau es mostraven com a ideals per fer-hi altres actes culturals.

L'Esteve, amb el seu tarannà improvisador i utòpic, va preparar per aquell mateix estiu un reguitzell d'activitats que havien d'omplir totes les nits de la setmana, menys la del dilluns que es guardava com a descans, des del 23 de juny fins al 31 de juliol.

Certament, aquest darrer era un objectiu massa ambiciós, i més si es té en compte que se li va dir en una reunió general que era temps de molta feina i que se'l podria ajudar poc. Ell, però, va decidir continuar endavant amb el projecte, del qual s'ha de destacar:

La Cuca de Llum

El festival va començar la nit de la revetlla de Sant Joan, amb l'escenificació de l'espectacle infantil *La Cuca de Llum*. El conte constava de quinze quadres, durant els quals personatges de la nostra petita fauna -interpretats per diversos nens i nenes de Bellcaire- anaven desfilant: garses, grills, formigues, falcons, gripaus, llargardaixos, aranyes, etc.; i en el quadre final hi havia una grossa cuca de llum que donava nom al conte. L'espectacle fou sonoritzat per la flauta travessera d'en Joan Maria Pareta i la guitarra

La malaguanyada escriptora Montserrat Roig deia de Josiana en un article publicat a El Periódico el 17 de juliol: "(...) A una li entra vergonya en escoltar Josiana, vergonya de no saber estar a l'altura de la supervivència. De no saber convertir en paraules la seva ànsia de llibertat. Cal saber-se sentir de la teva terra, sense complexos. "Cal parlar occità" diuen la veu i els ulls de Josiana. Cal parlar-lo. Cal cantar-lo. S'ha de ser d'una terra i estimar-la fins a la fi. (...) "

Representacions de Bandera de Catalunya

Encara que avui dia ens pugui semblar impossible, Bandera de Catalunya es va representar en ple mes de juliol, concretament el dissabte 14 i el diumenge 15. Tot

La cantant Josiana, la figura estelar del festival d'estiu, que va fer quatre

de Rafel Rico, que interpretaren melodies de Ma. Dolors Masferrer sobre lletres de Montserrat Vayreda i de l'Esteve Albert.

L'espectacle es va tornar a representar el dia 28 de juny (revetlla de Sant Pere) i el dissabte 30. El mateix estiu també se'n va fer una escenificació al poble de Pals.

Josiana, la cantant occitana

L'actuació que va fer parlar més del festival va ser, sense cap dubte, la de la cantant occitana Josiana. Tota la premsa de Catalunya se'n va fer especial ressò, fins i tot el diari Catalunya-Exprés va fer venir el periodista Llätzer Moix com a enviat especial.

Josiana va realitzar quatre recitals -dies 5, 6, 7 i 8 de juliol-, bo i presentant el seu darrer disc *Cançons d'Amor i de Terra*, en el qual defensava que el seu poble, Occitània, tenia dret al reconeixement d'una cultura i d'una llengua pròpies en un estat tan centralista com el francès.

i que només l'havien assajat una sola vegada, la representació va servir per palesar que els bellcairens tenien ben apresos els papers de l'obra.

El festival es va haver de suspendre després de les dues representacions de Bandera, ja que l'Esteve Albert va caure malalt d'esgotament. Enrera quedaven diversos factors negatius com van ser la manca d'organització -retards de començament, falta de propaganda adient, improvisació de les actuacions, canvis de darrera hora...-, escassa assistència a la majoria de les actuacions, i nul·la coordinació amb altres actes de Bellcaire. Va servir, però, per donar un ressò especial al nom del nostre poble, que sortia sovint als mitjans de comunicació de tot el país, fins i tot La Vanguardia va dedicar al festival tota una plana del suplement dominical amb cinc fotos de color (diumenge, 29 de juliol de 1979). ■

Jaume Hugas.

Carnisseria
Xarcuteria

SANTI

c/ del Molí, 7 tel. 78 82 42
BELLCAIRE D'EMPORDÀ

EXCAVACIONS

font s.l.

Mas Pantaleó tel. 78 81 38
BELLCAIRE D'EMPORDÀ

18 anys construint tradició

Bandera de Catalunya assoleix aquest 1996 la seva majoria d'edat. Serà el divuitè aniversari de l'obra i, precisament, el primer sense l'Esteve Albert. Són una bona colla d'anys a l'esquena, que marquen un orgull de tots els bellcairencs. No, per això, cal oblidar que han estat uns anys amb nombroses crisis que han fet patir pel futur de l'obra. Fets a recordar i que, fredament, han estat massa paral·lels amb les diferents etapes polítiques del municipi. La primera representació pràcticament va coincidir amb l'elecció dels primers ajuntaments democràtics (1979). La remodelació de la plaça, que canviava substancialment l'escenari natural per al qual s'havia creat l'obra, es va produir just després dels segons comicis municipals (1983). El gran esforç que va suposar refer l'obra per adaptar-la al

nou espai escènic va abocar a un 'anar fent i aguantar com es pugui' massa llarg (finals dels 80 - primers dels 90), que es va acabar amb l'entrada d'una nova generació en el patronat, que ha refrescat l'ambient, ha aportat noves idees, noves energies i ganes de tirar la nostra encara jove tradició endavant, sobretot en desmarcar-se de les divisions polítiques que no han fet precisament massa bé a Bandera de Catalunya.

Han estat 18 anys, una majoria d'edat que s'ha assolit gràcies a la paciència, multitud d'hores d'il·lusionisme impagables, i a l'orgull d'un poble que no ha volgut perdre el que podria acabar sent la seva tradició. Una tradició que encara cal anar consolidant i que necessita l'esforç de tots els veïns per assolir superar les noces d'argent, d'or o, si convé, de diamants.

Eufòria, consolidació i desencís (1979-1984)

Eufòria és el tret que podria definir més bé els inicis de Bandera de Catalunya. Tot un poble - o quasi tot - s'implicava en un projecte que havia ideat Esteve Albert. Com uns nens amb sabates noves, els bellcairencs se'n sentien ben orgullosos i volien jugar-hi. En els primers anys, cada edició aportava alguna novetat: nous actes, nous actors, actors suplents... Concretament, cal destacar el primer any com el del naixement, potser amb uns objectius massa ambiciosos, com s'ha destacat en l'article signat per Jaume Hugas, que el segon any es van rebaixar.

El 1981 podria ser considerat com el de l'explosió de Bandera de Catalunya com un espectacle històric realment important: cada actor principal tenia el seu substitut; es renovava el vestuari; es preparava la impressió del llibre; assistien a les actuacions el director de Cultura Popular i el cap de Promoció Cultural de la Generalitat, així com diferents parlamentaris; nombrosos mitjans de comunicació d'àmbit comarcal i

català se'n feien ampli ressò en les seves planes; el nombre d'espectadors seguia una línia creixent; Bandera de Catalunya es presentava al festival de teatre d'Avinyó en el Dia Mundial de les Mireies (23 maig 1981), i era qualificada com "espectacle internacional" pel diari aleshores anomenat Los Sitios.

L'any 1982 el nombre d'espectadors a les representacions de l'obra puja a 1.200. S'assolia el rècord en tota la història de l'espectacle. El mateix any es creava el patronat com a òrgan màxim organitzatiu, format en un principi per 17 persones.

Però després dels anys d'eufòria, arriba un cert relaxament. Bandera de Catalunya ja no era nova, l'assistència de públic anava de baixa, i ja hi havia diversitat de criteris: Esteve Albert, amb el seu caràcter absorbent, no sempre va ser entès i la gent començava a perdre la il·lusionisme. El 1983, amb una Setmana Santa marcada pel mal temps, l'assistència de públic va ser d'unes 400 persones. Encara, aquell any les cròniques marquen una millora escènica, però ja

no hi havia les ganes dels primers anys. I encara faltava el pitjor: la remodelació de l'escenari original per al qual havia estat pensada Bandera de Catalunya.

"(...) S'està renovant i millorant el vestuari (...), i s'ha ampliat quasi un cent per cent el nombre d'actors, puix que per a cadascun dels diferents papers es compta, per primera vegada, amb un suplent preparat per rellevar-lo si fos necessari. (...) També podem informar que es troba en fase d'impressió el llibre sobre Bandera de Catalunya. Tindrà una trentena de planes i constarà d'una síntesi històrica del Comtat d'Empúries, d'una petita explicació del poble i de l'argument, acompanyat de fotografies de cadascun dels 15 quadres." (PUNT DIARI, 27/III/81).

"En la presente edición se van a introducir numerosas novedades, como la incorporación del doble de actores que hasta ahora intervenían en la representación y la edición de un libro explicativo del acto y su significado". (LOS SITIOS, 5/IV/81).

"Ojalá que se conserven siempre en el futuro, como una res-

puesta clara a quienes parece molestarles la persistencia de nuestra lengua y nuestra historia!" (EL CORREO CATALÁN, 18 abril 1981).

"Ara m'he adonat de la riquesa popular que hi ha en els nostres pobles. I no solament podem parlar d'aquelles tradicions històriques, que s'han de mantenir gairebé pot semblar per força, com és la processó de Verges. El que resulta més curiós i confortant és veure com van sorgint noves idees i iniciatives, que també a poc a poc van arrelant". (Pep Collell, Plaça Major, PUNT DIARI, 21 abril 1981).

"Si Esteve Albert hagués vingut al món en una altra època i en unes altres circumstàncies, hauria estat un bard capaç de bastir sobre unes bases sòlides la consciència nacional de tot un poble. I

és segur que si de l'Edat Mitjana fins avui ens han arribat espectacles populars com els que suara esmentàvem, és perquè homes com Esteve Albert, tossuts i il·luminats, els van concebre o, en un moment de defallença col·lectiva, van saber revifar-los.

(...)A Bandera de Catalunya, tenint per decorat de fons l'espectacular castell de la vila, hi participa de fet tot el poble. El que impressiona de Bandera de Catalunya no són ni els versos contundents d'Esteve Albert, ni el descabdellament una mica rocambolesc d'alguns episodis; allò que impressiona és una autenticitat més profunda que corre per sota de les paraules i les evocacions. A Bellcaire d'Empordà hi ha unes pedres que són història i hi ha uns homes que han viscut a llur ombra generació rera genera-

ció. En el rostre d'aquests pagesos que no parlen, però que travessen l'escena amb l'eina del camp a l'espatlla, hi ha una veritat que cap tramoia teatral no fóra capaç de desvirtuar.

(...)A la plaça Major de Bellcaire d'Empordà l'acció dramàtica coincideix en un mateix espai amb el document històric; la ficció es dilueix en el subsòl d'una realitat que la beu àvidament. L'ambivalència dels elements dóna a Bandera de Catalunya una entitat molt sòlida. Esperem i desitgem que la nova llavor que el bard ha sembrat al solc arrel i es converteixi en una altra d'aquestes manifestacions col·lectives capaces de travessar els anys com un nou signe de la nostra identitat." (Xavier Fàbregas, SERRA D'OR, juny 1981).

Trencament de l'escenari i escissió del patronat (1984-1987/89)

"Unes quatre-centes persones (la tercera part de l'any passat) han presenciat enguany el muntatge teatral històric, ideat i dirigit per l'Esteve Albert, Bandera de Catalunya o La fi del comtat d'Empúries, que s'ha representat a la plaça del Castell-Palau dels Comtes d'Empúries els propassats Divendres Sant, i Dissabte i Diumenge de Pasqua" (PUNT DIARI, 7/IV/83).

Aquestera l'encapçalament de la crònica que resumia les actuacions de l'any 83, possiblement el principi de la crisi que afectaria els anys que vindrien. Uns anys en els quals les nombroses dificultats van provocar que Bandera de Catalunya estés a punt de desaparèixer.

Juny 1983. El primer ple del nou ajuntament acabava amb gran

Un dels pirates, en les primeres representacions.

polèmica quan l'oposició (UPM) demanava la dimissió de l'alcaldeessa per les obres de rehabilitació de l'entorn del castell, que considerava il·legals per no haver-les posat a exposició pública.

La polèmica estava llançada. Les obres van tirar endavant i les dues escales de la façana del castell eren substituïdes per una rampa que salvava el fossat que es construïa a tot l'entorn de l'edifici, per ressaltar-hi precisament la seva majestuositat. El projecte havia estat redactat per l'equip de treball de l'arquitecte Arcadi Pla i el pressupost de l'obra va ser de 22 milions de pessetes. Això provocava que l'escenari original de l'obra quedés totalment modificat i que diferents sectors del poble s'indignessin, per afegir encara més llenya al foc, per si no hi havia prou dificultats per tirar l'obra endavant.

L'any 84 es va representar per primera vegada Bandera de Catalunya a la plaça remodelada, però el 85 ja es va dur a terme el trasllat de les dates a Pasquetes (25 i 26 de maig), amb l'argument que el temps de la Setmana Santa provocava el descens de públic. El 86 i 87 es van mantenir dues representacions durant el mes de maig (dies 16 i 17, l'any 86; i 23 i 24, el 87).

"Hem perdut la plaça de Bellcaire"

"Sr. director:

Qui ho havia de dir! El diumenge dia 8 de maig, a la tarda, després d'haver votat, estàvem contemplant l'últim partit de futbol que la mainada jugava a la plaça de Bellcaire d'Empordà, fa uns tres anys batejada amb el nom "dels comtes d'Empúries".

Vaig aconsellar algunes persones, que sortien també de votar, que se la mirassin per última vegada i no sabien què els volia dir o ho feien veure. Una setmana es va poder ajornar la seva destrucció, però l'esclatant victòria de la llista de Convergència i Unió feia que l'endemà, dilluns, dia 9 de maig, a les 8 del matí la màquina comencés la seva feina destructora.

La llista Unió i Progrés havia fet el possible per salvar-la, la plaça.

Hi ha dret de tirar endavant un projecte sense abans consultar els afectats?

Es pot guardar al calaix un projecte, quan aquest ha de posar-se a exposició pública?

Quantes places floriran als Països Catalans arran dels resultats electorals del 8 de maig! Nosaltres, en canvi, l'hem perduda.

Quan es passi l'enlluernament de les pedres del Castell s'adonaran del disbarat que han fet. La plaça havia esdevingut un lloc de reunió molt important, i al llarg de l'any era escenari de tota mena de manifestacions: artístiques, culturals, recreatives, cíviques...; la continuïtat d'algunes d'elles la veig problemàtica.

D'aquí a quatre anys, a les properes eleccions municipals, donaré el meu vot a qui em prometi una plaça, però amb arbres".

(Josep Ma. Font i Teixidor, PUNT DIARI, 26/V/83)

Crisi profunda: cal continuar? (1987/89-1993)

Després de tres anys de representacions buscant el bon temps del mes de maig, a principi d'estiu, però abans de l'inici de la temporada estrictament estiuenca, es van recuperar les representacions de Setmana Santa, en veure que el mal temps no era la causa de la poca assistència. Era l'any 1988 quan es tornava a escenificar Bandera de Catalunya, el divendres i el dissabte de la Setmana Santa. Va ser el darrer any que es van fer dues representacions. A partir d'aleshores, es va establir el Divendres Sant com a únic dia d'escenificació de l'espectacle.

Era potser l'època més dura i de 'vaques més magres' per a la continuïtat de l'espectacle i de la incipient tradició. No recordem la data exacta, però era per aquells anys quan es va produir un trencament en el patronat, que deixava Bandera de Catalunya penjada d'un fil. Les dues postures enfrontades eren, d'una banda, continuar de la manera que fos; i, de l'altra, la de plegar amb la cara ben alta davant la incapacitat de mantenir el nivell assolit en anys anteriors i d'engrescar ni tan sols el mateix nombre d'actors per oferir un espectacle cada dia una mica millor.

INSTAL·LACIONS i
ELECTRODOMÈSTICS

ALSINA

c/ Esteve Baguer, 8

tel. 78 81 58

BELLCAIRE D'EMPORDÀ

GARATGE SPORT

Taller Mecànic

GERMANS HERÈDIA s.a.

BELLCAIRE D'EMPORDÀ

Un pirata assalta el castell

D'alguna manera s'imposava la postura del 'continuar de la manera que sigui', no sense poques discrepàncies i picabaralles. I Bandera de Catalunya es feia present, més per inèrcia que per voluntat pròpia del conjunt dels que hi participaven, cada Divendres Sant a la plaça dels Comtes d'Empúries.

Potser perquè ningú no va ser prou valent per dir un "Ja n'hi ha prou!" definitiu -valoració d'altra banda molt personal-, l'obra es

va anar fent, cosa que, mirat des del present, pot haver estat una sort per a Bellcaire. Sigui com sigui, Bandera de Catalunya ha arribat a complir la seva majoria d'edat, precisament l'any que ha desaparegut el seu pare, l'Esteve Albert.

Bandera, ja és tradició? (1994-1996)

El darrer capítol de la història de Bandera de Catalunya començaria a partir de l'any 1993. Va ser quan, amb un nivell d'inèrcia que no aportava res de nou, sinó que es limitava a mantenir l'obra en peu, una nova generació va entrar en el grup organitzador, el patronat.

El ritme de funcionament de l'obra s'havia estancat. Calien noves energies i noves idees per fer un tomb a Bandera de Catalunya i assolir, d'una vegada i per totes, la seva consolidació com a tradició del poble de Bellcaire d'Empordà.

No era fàcil, ja que el mateix any, Ma. Dolors Masferrer havia deixat definitivament el cant, incloent-hi Bandera de Catalunya, quan ella havia estat 'la veu' de la majoria de balades i cançons de trobadors que apareixen a l'obra des del primer any.

En els darrers tres anys s'han produït fets prou significatius: incorporació de joves del poble en papers cada cop més importants, si bé encara a un nivell insatisfactori; renovació del vestuari dels croats; racionalització dels assajos i el vestuari en general; redacció d'uns estatuts per legalitzar definitivament el patronat, que fins ara no tenia cap reconeixement jurídic, ...

En definitiva, el que s'ha produït en els darrers anys, i que hauria de completar-se en els propers, és un canvi generacional en el comandament i coordinació de l'espectacle, per deixar enrera les disputes personals, polítiques o del tipus que sigui, que massa mal han fet a una tradició que tots els bellcairencs s'haurien de sentir com a pròpia.

Qui sap si els objectius seran massa ambiciosos. De tota manera, ningú no diu que, en cas que no ho siguin, d'aquí a vint-i-cinc, cinquanta o cent anys ens tornàrem a retrobar i podríem fer balanç de la tradició que ha esdevingut Bandera de Catalunya. Una tradició que, de ben segur, es guardarà com el tresor més preuat en el racó més personal del cor de cadascun dels bellcairencs. ■

A.F.

Proxim
SUPERMERCAT

c/ Major, 37 tel. 76 50 23
BELLCAIRE D'EMPORDÀ

BAR ESPORTIU

Menjars casolans
Entrepans freds i calents
Tapes variades

c/. Esteve Baguer, 2 tel. 78 84 70
BELLCAIRE D'EMPORDÀ

Joan Font

"El rei En Jaume"

En Joan "mecànic" ha estat "el rei En Jaume" des de la primera representació de Bandera de Catalunya, l'any 1979. Va ser un dels principals impulsors del muntatge i, segurament, el que ha tingut més paciència amb l'Esteve Albert, al qual, en una ocasió va vestir amb la seva pròpia americana, pantalons, corbata i... sabates. Creu que el futur de Bandera està a les mans dels joves, sempre que tinguin el suport dels grans i que es trobi un al·licient suficientment atractiu per no mantenir la tradició només 'perquè no es digui que hem plegat'.

-Què és per a Joan Font Bandera de Catalunya, i què representa per al poble de Bellcaire d'Empordà?

A Bellcaire tenim un castell que és tot un monument, escenari de fets claus de la història medieval d'aquestes terres i que nosaltres vam descobrir gràcies a la figura d'Esteve Albert i Bandera de Catalunya. Quan vam començar, l'Esteve em va dir que jo seria el rei Jaume I el Conqueridor. A col·legi ens havien ensenyat "los reyes católicos", però del rei En Jaume ben poca cosa en sabíem, com tampoc no sabíem gaire res de la història de Catalunya. Els veïns de Bellcaire s'han de sentir orgullosos de poder ensenyar al públic la història d'aquella època des d'un escenari original.

-Què representa per a tu l'Esteve Albert?

En primer lloc, l'Esteve és el pare de Bandera de Catalunya, i li devem que ara estiguem parlant d'una tradició. Era un geni i, com a tal, no va ser entès per molta gent. Encara no sé ben bé com va arribar a Bellcaire. Era un home senzillíssim, amb uns coneixements extraordinaris de la història de Catalunya. Necessitava ben poca cosa per viure i sempre el vam veure amb la seva americana de vellut amb la bu -

fanda penjada al coll. D'altra banda, va ser capaç de moure els fils necessaris per portar Bandera a Avinyó, al palau dels papes, i la vigília trucar a la Marta Ferrusola, com si truqués a un amic íntim, perquè vingés.

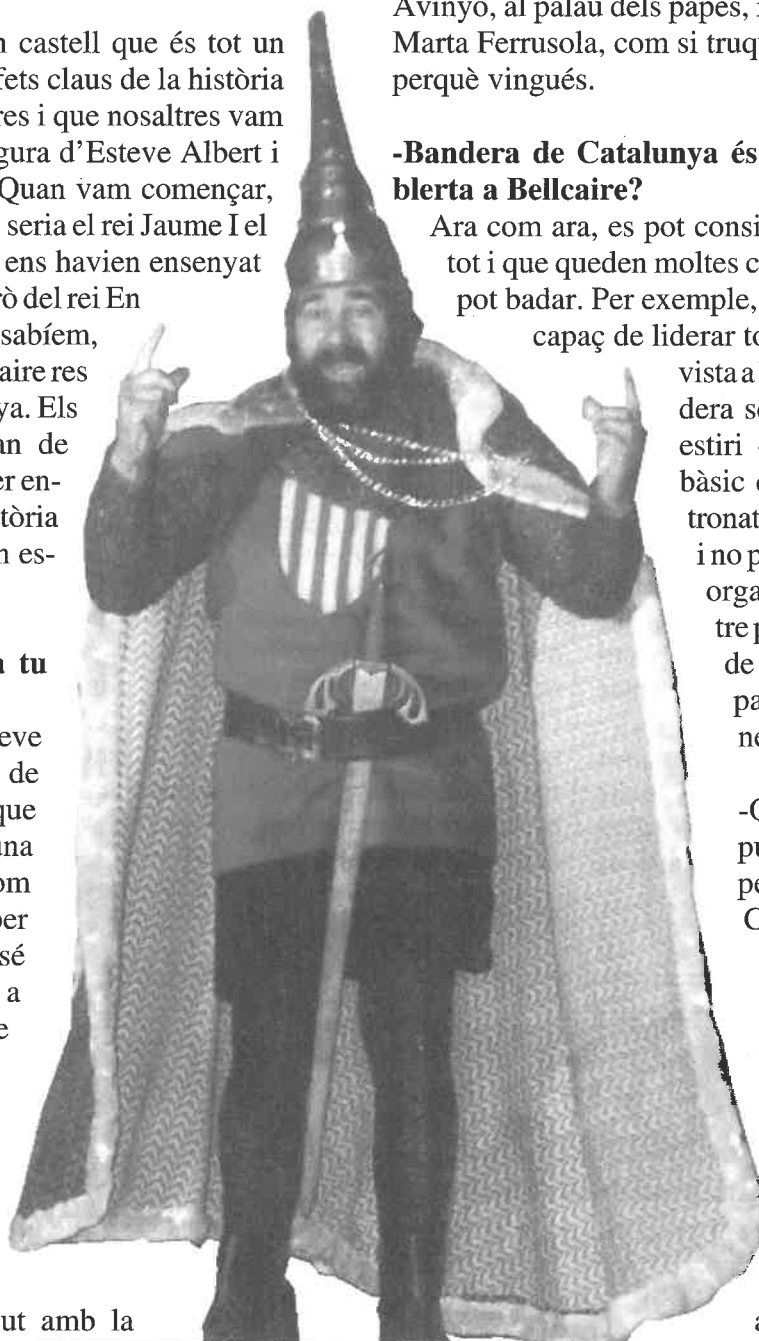
-Bandera de Catalunya és una tradició establerta a Bellcaire?

Ara com ara, es pot considerar prou arrelada, tot i que queden moltes coses per polir i no es pot badar. Per exemple, faltaria una persona capaç de liderar tot el muntatge. Amb

vista a la continuïtat de Bandera sempre farà falta qui estiri el carro. També és bàsic que es formi un patronat legalment constituït, i no pot ser que tot el tema organitzatiu es porti entre pocs i sense cap tipus de subvenció. En aquest país només hi ha diners per a segons què.

-Què faràs quan no puguis fer el teu paper de rei Jaume I el Conqueridor?

Estic segur que sortirà alguna persona prou capacitada per fer el meu paper; no crec que hi hagi cap problema. Estic molt orgullós d'haver pogut fer-lo durant tots aquests anys i crec que

Joan Font

tots els actors principals haurien de tenir un substitut. D'altra banda, encara que quan el rei En Jaume podria haver vingut a Bellcaire representa que ja és vell, a mi cada cop m'és més feixuc arribar a dalt del cavall i no puc fer com aquells anys que el cavall entrava a la plaça saltant. Em sento gran i si algú volgués fer el paper de rei, jo aniria a girar el riu o a cridar enmig del poble.

-Abans hi havia més ganes per participar a l'obra com actor?

De bon principi, es va produir una gran eufòria, que podria ser provocada per la mateixa època que es vivia. Eren els primers anys

de democràcia, es preparaven les primeres eleccions municipals, tothom volia sortir a la foto. Però tot mereix un sacrifici i la gent no vol estar lligada. No es podrà dir que Bandera està totalment consolidada si la gent no s'hi esforçava una mica més. A veure, si jo he fet de rei tots els anys, per què els altres no poden fer el mateix amb el seu paper? A Bandera hi ha lloc per a tothom, i fóra bo que mai no plegués ningú. Si no serveixes per a un paper, segur que tindràs lloc en un altre.

-Com veus el futur de Bandera de Catalunya?

El futur està en mans dels joves, sempre i quan comptin amb el suport dels grans. Ara com ara, s'hauria de trobar un al·licient prou important per motivar els que hi treballen. Fer-ho per fer-ho, només perquè no diguin que s'ha plegat, és molt

En Joan Font, bastant més jove que ara.

dolent. Continuar per no plegar, sense ganes de millorar cada any alguna cosa, és el pitjor que es pot fer. També és segur que si mai es deixava de fer Bandera, no es tornarà a fer mai més. Per tant, la feina principal és de trobar aquest al·licient perquè, si cal, arribi a ser centenària.

Als primers anys, l'al·licient era fer teatre amb sectors del poble que es volien obrir al poble, alhora que els beneficis es destinaven al Local Social. En els anys posteriors es va anar produint un treball de millora de l'obra. I, després d'uns anys de baixa constant, sembla que hi ha un grup de joves que tenen idees de futur, tot i que encara cal trobar l'al·licient comú per a tots els que hi participen. ■

A. F.

ESVI
CELLER CANTALLA
 VINS I LICORS
 BELLCAIRE D'EMPORDÀ

**Hostal
 del Caçador**

Per reserves:
 Tel: (972) 78 84 19
 - 78 85 37

SOBRESTANY

M.D. Masferrer

La melodia de Bandera de Catalunya

Maria Dolors Masferrer va arribar a Bellcaire amb l'Esteve Albert. Ella va escriure la melodia de les balades que es canten a l'obra, malgrat que no se'n considera l'autora. Va posar la seva veu en totes les representacions que es van fer des de l'origen de Bandera fins a l'any 1993. Ella havia passat per l'Institut del Teatre i volia fer teatre. Per això 'va pujar al carro' de Bandera de la mà de l'Esteve, que li presentava un projecte extraordinari. "Com tots!!!" diu ella, malgrat que després els grans projectes acabessin sent realitats ben diferents.

-Com coneixes l'Esteve i com Bandera de Catalunya?

Cap als anys 74-75, jo vaig estar un temps a l'Institut del Teatre de Barcelona i volia fer teatre. Buscava coses per fer i es va presentar un home gran que buscava gent per fer sopars medievals a Castelldefels. Allà vaig cantar per primer cop el *Tan m'abelís* de Berenguer de Palol. Uns anys més tard, va sorgir el projecte de Bandera de Catalun-

ya, que volia muntar a Bellcaire. L'Esteve plantejava un projecte fenomenal -com tots els que em va presentar més tard-, i m'hi vaig afegir. Aleshores, jo vivia a Empuriabrava i ell a Castelló d'Empúries. Com que jo el que volia era fer teatre, vaig creure que allò era un bon camí per fer el que m'agradava, tot i que cantés.

-Com va ser la creació de les melodies de Bandera de Catalunya?

Quan em va presentar el projecte de Bandera em va continuar proposant de cantar medieval. Havíem de compondre una sèrie de melodies. Ens hi vam posar sense ser professionals. Gravàvem el que ens semblava que podria quedar bé. Ho escoltàvem, i ho taral.lejàvem totes les vegades que feia falta. L'Esteve deia: "Fantàstica, molt bona!", i si no n'era a la primera, sempre acabava essent "fantàstica". No em sento compositora de les melodies. Igual que ho vaig fer jo, ho podria haver fet un altre amb l'Esteve Albert al costat.

-Qui és per a tu l'Esteve Albert?

No sé si és un geni o no. Com a home de teatre de carrer tenia idees molt bones, genials, però a l'hora de fer-les realitat era ben diferent. Era una persona fantàstica, si bé tenia un caràcter difícil a l'hora de treballar un projecte en comú. Però com que tenia idees tan bones, se li deixava passar. Quan algú discrepava, era quan sorgien els problemes. Potser, precisament, era perquè tenia les idees tan clares.

-Què en penses de l'evolució que ha seguit Bandera de Catalunya en aquests divuit anys?

Jo m'hi vaig animar molt quan vaig veure la gran il.lusió de tot un poble per un projecte comú. L'ambient de molta gent il.lusionada sense mitjans, que de res en fan tot una obra, ho era tot. No

M.D. Masferrer

n'esperava cap producte professional, però hi notava una cosa per sobre, la il·lusió. Més, en segon lloc, el poder explicar la història del poble i el seu entorn en un escenari original.

En un principi em trobava una mica intrusa. Què hi havia de fer jo cantant a Bellcaire, quan hi havia gent que ho feia molt bé? Al principi, cantaven altres persones, tot i que més tard van anar plegant. A part d'això, jo no he viscut els alts i baixos que hagin pogut sorgir entre els actors, no m'han afectat. Jo sempre he intentat actuar igual.

-T'ha marcat Bandera de Catalunya?

Tot i que abans de Bellcaire havia cantat a Castelldefels, va ser aquí on ens vam trobar amb en Ramon Manent, que ja coneixia anteriorment. El mateix Esteve ens animava a cantar cants de trobadors. Amb ell vam trobar en Xavier Ballesteros, i vam muntar el grup Bitayna, amb el qual tocàvem bàsicament cançons medievals que ens proporcionava l'Esteve Albert.

-El 1993, quan vas deixar l'obra, també vas deixar de cantar en tots els àmbits. Et sap greu, ara?

Ho vaig fer perquè creia que no ho feia prou bé. Sempre vaig patir massa pel que podia sortir. En tot cas, em sap greu pel que era el muntatge teatral, artístic i per la cosa bohèmia d'anar d'aquí cap allà. De tota manera, penso que ho havia de fer.

-Vas creure mai que Bandera... duraria tants anys?

Bandera de Catalunya, sí. Feia poc que coneixia l'Esteve Albert i me'l creia més. Llavors tot era fantàstic per ell. I encara ho vaig creure més, veient la il·lusió de la gent del poble. Més enda-

vant, amb altres muntatges, vaig dubtar més de la continuïtat d'alguns espectacles de l'Esteve.

-Quin record et quedarà de Bandera de Catalunya?

La meva il·lusió inicial era fer teatre. No n'he fet, però Bandera, tot i que no era ben bé actuar, ja que hi cantava, ha estat el treball que s'hi ha acostat més. ■

A.F.

Ma. Dolors Masferrer, cantant el naixement del rei.
Foto cedida per EL PUNT.

OBRES I RESTAURACIONS

CUSTALS, s.l.

ctra. de l'Escala, s/n
tel. 78 81 62 fax 78 83 57
BELLCAIRE D'EMPORDÀ

Queviures

TABACS

Pepita Bahí Gatius

c/ del Molí, 16 - tel. 78 81 30
BELLCAIRE D'EMPORDÀ

Montserrat Bonmatí

"No podíem deixar caure l'obra"

Va ser escollida alcaldessa en les primeres eleccions municipals de la democràcia, justament el primer any que es representava Bandera de Catalunya. No es considera persona de teatre, però en les èpoques més magres es va posar al capdavant del muntatge. Creu que va ser més negativa, per al futur de l'obra, l'actitud d'Esteve Albert en la direcció, que no pas la reforma de la plaça. Assegura que, en els anys més difícils, "es va haver d'aguantar l'obra fos com fos, no la podíem perdre", i que, si no hagués estat pels joves del Grup Teatral, segurament no hagués continuat al capdavant del patronat.

-Quin paper ha jugat Montserrat Bonmatí a Bandera de Catalunya al llarg dels seus divuit anys d'història?

Jo i el meu equip vam entrar a l'ajuntament el mateix any que Esteve Albert va engrescar la població a crear Bandera de Catalunya. Era una època d'efervescència política i hi havia moltes ganes de fer coses. Jo mai no m'he considerat una persona de teatre, però la meua obligació com alcaldessa era de potenciar aquests actes. Des de l'ajuntament, l'objectiu bàsic era conservar Bandera de Catalunya com fos, per la importància que suposava mantenir una tradició sobre la història del poble i el comtat d'Empúries; una història que fa conèixer el poble arreu. L'obra no hagués durat molt després del trencament del patronat cap a l'any 87, si no hagués estat pels pocs que van aguantar i jo al capdavant seu. No em sap cap greu haver-m'hi posat al davant. Ja, cap al final, l'obra se n'hagués anat en orris de no haver estat pels joves del Grup Teatral.

-Com va influir la reforma de la plaça en aquest desencís general?

No crec que fos el canvi a la plaça el que desanimés la gent. Els veïns de Bellcaire hi van posar molt d'esforç per reformar els actes i poder tirar endavant com fos. Hi van ajudar molt més que el mateix Esteve Albert, que sempre va posar moltes pegues a la reforma. Personalment, crec que no va ser el temps més difícil.

-I l'escissió del Patronat?

Això va fer molt més mal. Vam quedar molt pocs i em vaig veure sola, amb tot el pes a sobre. Considero que vam quedar dins el patronat els que realment ens estimàvem l'obra, a més dels que s'hi van afegir. Els anys posteriors van ser molt durs, sobretot perquè calia insistir a la gent, i costava molt trobar actors.

M. Bonmatí canta amb Pepita Fàbregas.

-Considera que Bandera de Catalunya ha estat molt lligada amb la política municipal?

En alguna època potser sí, però no massa. Sempre hi ha hagut gent que plegava per política, però en els primers anys no afectava tant com més tard. Cal dir també que en altres èpoques Bandera de Catalunya es va aguantar perquè hi era jo al capdavant, amb l'equip esmentat.

-Què ha estat el que ha fet més mal a Bandera de Catalunya?

Diferents factors: la crisi econòmica, quan l'assistència de públic va baixar molt; el mínim suport de les institucions; un altre fet important, va ser l'actitud de l'Esteve Albert director, que molestava molts veïns; també cal destacar que el patronat no funcionava; i, finalment, el fet de voler canviar les dates de les representacions, i el fet de fer-ne tres durant els primers anys, pel cansament que ocasionava als actors, a més del poc públic que hi assistia. Realment, la consolidació ha arribat quan s'ha mantingut el Divendres Sant com a dia fix i únic. ■

A.F.

Al Palau dels Papes d'Avinyó

“Le samedi 23 mai, à 21h45, sur le parvis du Palais des Papes, après un accueil par les groupes locaux “Lou Riban de Prouvenço” et “L’ Académie provençale et des Cotes du Rhone”, la troupe catalane “Grup de Bellecaire d’Empordà” donnera un spectacle gratuit de théâtre médiéval.

Les avignonais sont invités à se rendre nombreux sur la place du Palais où ils trouveront des chaises”. (VAUCLUSE MATIN, 23/V/81).

Aquesta era la nota publicada en un periòdic del sud de França el dia que Bandera de Catalunya es va representar per primer cop fora de la plaça dels Comtes d’Empúries. Aquesta breu cita del dia de l’actuació es completava amb una altra publicada el dilluns posterior:

“Le soir sur le parvis du palais des Papes, le groupe A de Bellecaire d’Empordà a donné un spectacle gratuit de théâtre médiéval Bandera de Catalunya i Provença d’Estève Albert. C’est un spectacle historique du XIIIè siècle qui évoque les relations qui existent entre les Catalans et les Provençaux.

Parmi les interprètes citons Jean Font (Jacques 1er le Conquérant), Joseph Costals (le pape

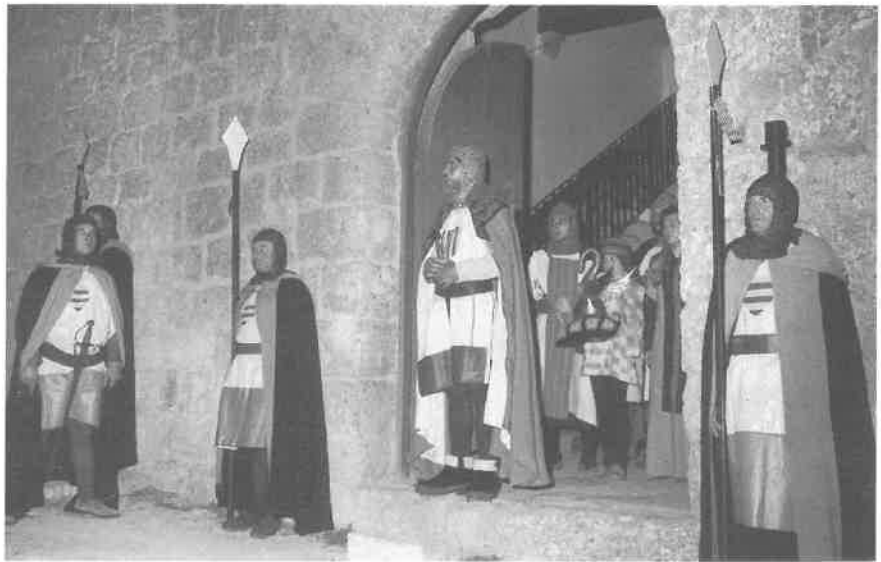

Foto de l’època que es va actuar a Avinyó.

Benoit XII), Mme Corine Bancelo (Nerthe), Louis Pellicer (le chatelain), François Pujol (le pélerin), Mme D. Masferrer (une pèlerine).

Une reconstitution historique qui a trouvé un cadre unique et qui fut bien interprétée (malheureusement) en catalan.” (VAUCLUSE MATIN, 25/V/81).

Segons aquesta crònica, no sembla pas que els crítics de l’altra banda del Pirineu acollissin massa de bon grat un text en català, tot i que la iniciativa era organitzada pel Cercle d’Agermanament Catalano-Occità amb motiu del Dia Mundial de les Mireies.

La trobada era vista com una jornada de reivindicació de la nació occitana i el fet de presentar-se com el Dia Mundial de les Mireies venia donat pel poema *Mireia* de Frederic Mistral. Aquest autor representa l’aportació màxima de les lletres provençals al Romanticisme i el poema esmentat va ser un himne a la Provença, un testimoniatge d’amor a la terra i a la gent, i un desig de fer renéixer una llengua i un sentiment de nacionalitat que, malauradament, no arribarien a fer-se realitat.

“L’argument, que destaca per la seva simplicitat, serveix en rea-

KARTING
L'ESCALA

PRAVIMAR S.L.

Ap. 235 - Tel. 77 19 57 - 17130 - L'ESCALA

OPTICA L'ESCALA

Ulleres graduades i de sol
Lents de contacte
Audiòfons
Accessoris òptics

Ap. 235 - Tel. 77 19 57 - 17130 - L'ESCALA

Els pagesos se'n van a girar el riu des de la plaça de Belcaire.

litat per fer la descripció de la Provença, de totes les seves comarques, viles i ciutats, com també de les seves tradicions històriques i llegendàries”, en deia la premsa de l'època.

L'expedició de bellcairencs a Avinyó va estar formada per 67 persones, entre actors i acompanyants, que van ser rebuts per l'ajuntament de la vila occitana. La nit del dissabte 23 de maig de 1981 es van escenificar deu quadres, just al davant de la façana del palau dels papes, incloent-hi l'estrena d'un de nou, que Esteve Albert va escriure especialment per a l'ocasió i que va interpretar

en Josep Custals en el paper de Papa Benet XIII.

La sortida era una altra dels grans projectes que l'Esteve Albert havia presentat en els primers anys de l'espectacle -era el tercer any de vida de Bandera de Catalunya-, i els bellcairencs s'hi van afegir amb més o menys il·lusió. “En el decurs d'una reunió celebrada la setmana propassada, després de molt debatre's, un bon grup d'actors acordà anar-hi i quedà en estudi la manera de fer-ho (cotxes particulars o autocars)”, en deia la premsa d'aquell any (PUNTDIARI, 5/V/96).

En Joan Font recorda que, pocs dies abans d'anar a representar una part de l'obra a la vila occitana, l'Esteve Albert, des del mateix despatx del taller, va trucar a la Marta Ferrusola per convidar-la a assistir al Dia Mundial de les Mireies amb la seva filla que porta aquest nom. L'Esteve era capaç d'això i molt més.

Una altra anècdota és la de la rebuda a l'ajuntament d'Avinyó. Allà es va fer l'acte protocolari d'agermanament entre els catalans i els occitans. Un acte de bastant mal seguir pels bellcairencs, ja que es va celebrar tot en francès, fet que va provocar que molts dels expedicionaris no sabessin ben bé què hi feien allà.

Al vespre va venir l'actuació en un espai solemne com el Palau dels Papes. La plaça, d'unes dimensions considerables, estava plena de cadires. I, a l'hora de començar, hi havia una ben acceptable assistència de públic, que va anar abandonant els seus seients, a mida que avançava l'actuació. En definitiva, un gran projecte i una ocasió única, que va passar bastant desapercebuda, malgrat que ara es pot dir que ben pocs espectacles poden presumir d'haver estat a Avinyó. ■

A.F.

XAVI INVERSIONS, S. L. CONSTRUCCIONS

Carrer del Molí, 54
Tels. 972-78 81 11 i 908-43 37 59
Fax. 972-78 81 11 17141 BELLCALRE D'EMPORDÀ

JOAQUIM PUIG GIBERT

Ctra. l'Escala, km. 2,9
Tel. (972) 78 81 47
17141 BELLCALRE

El comte ocupa la plaça de la vila reial de Torroella

L'any 94, el comtat d'Empúries i la vila reial de Torroella van tornar a signar les paus. Havien passat set segles des que el rei va ordenar la construcció del castell del Montgrí; havien passat moltes generacions. I Bandera de Catalunya va ser present a la commemoració del setè centenari de la construcció del castell del Montgrí, una obra tan emblemàtica com valuosa.

Entre el 21 de maig i el 5 de juny d'aquell any es va produir una iniciativa pionera, a l'hora d'organitzar una sèrie d'activitats entre un conjunt de catorze municipis de la zona. Va ser aleshores quan es creava la imatge de "Els pobles del Montgrí". Aquests catorze municipis eren els de Torroella de Montgrí, Ullà, l'Escala, Albons, la Tallada d'Empordà, Verges, Ultramort, Parlavà, Fontanilles, Serra de Daró, Gualta, Palau-sator, Pals i el mateix Bellcaire.

Una sèrie d'actes de Bandera de Catalunya van ser representats a la plaça de la Vila, enmig d'una multitud d'espectadors, la nit del dissabte 21 de maig. Era la segona vegada, en la curta història de l'obra, que sortia de la plaça de Bellcaire, i ho feia precisament al centre neuràlgic de la vila reial que fa set segles tants maldecaps havia provocat al comte d'Empúries. Els actes escollits per la seva representació, i també per la relació que podien tenir amb la vila de Torroella, van ser *La Croada de la conquesta de*

Mallorca, L'amença de Ponç Guillem de Torroella, El rei en Jaume, La desviació del Ter, i Malgaulí, darrer comte.

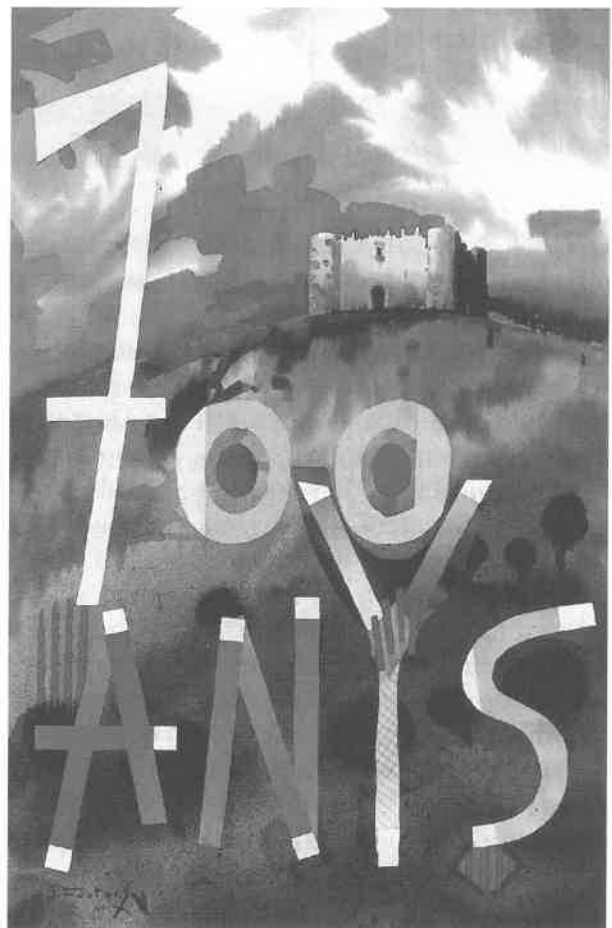
Va ser especialment emotiu veure com el comte d'Empúries ordenava la desviació del Ter, que havia de provocar la inundació de tota la plana de Torroella, just des de la plaça de la vila d'aquesta població; o com el rei En Jaume arribava majestuós dalt del cavall i, des del balcó d'una casa senyorial de la plaça, arengava els vilatans, tot fent-los veure que els calia unir-se i deixar enrra les disputes entre nobles feudals. O, fins i tot el quadre final, quan tots els actors que hi van participar i una bona part del públic assistent acabava cantant l'himne de Bandera de Catalunya.

Van ser pràcticament tres setmanes farcides dels actes més diversos de confraternització entre els quinze pobles del Montgrí: mercat medieval, exposició *700 anys del Castell*, exposició popular *Ensenya'm el Castell*, nit de cultura tradicional i popular (Bandera, caramelles i havaneres), cercavila i espectacle medieval, pujada popular al castell amb espectacle de l'època dins l'edifici, trobada de colles sardanistes, conferència *Comes va construir el Castell?*, festa infantil d'aniversari del castell, cinema al carrer, trobada de gegants, espectacle

de presentació de la Sardanova, Marxa Popular del Montgrí, conferència *Senyors, pagesos i ramaders a la Torroella del segle XIV*, recital de Lluís Llach, concert de música antiga amb Rosa Zaragoza, pujada i arrossada popular a Santa Caterina des dels diversos pobles del Montgrí, per acabar-ho tot plegat amb un castell de focs.

Una oportunitat fins ara única de col.laboració i confraternització entre tots els pobles d'aquesta zona del Baix Ter, amb una història tan densa i rica en fets, dels quals Bandera de Catalunya en recorda, any rera any, un capítol ben important. ■

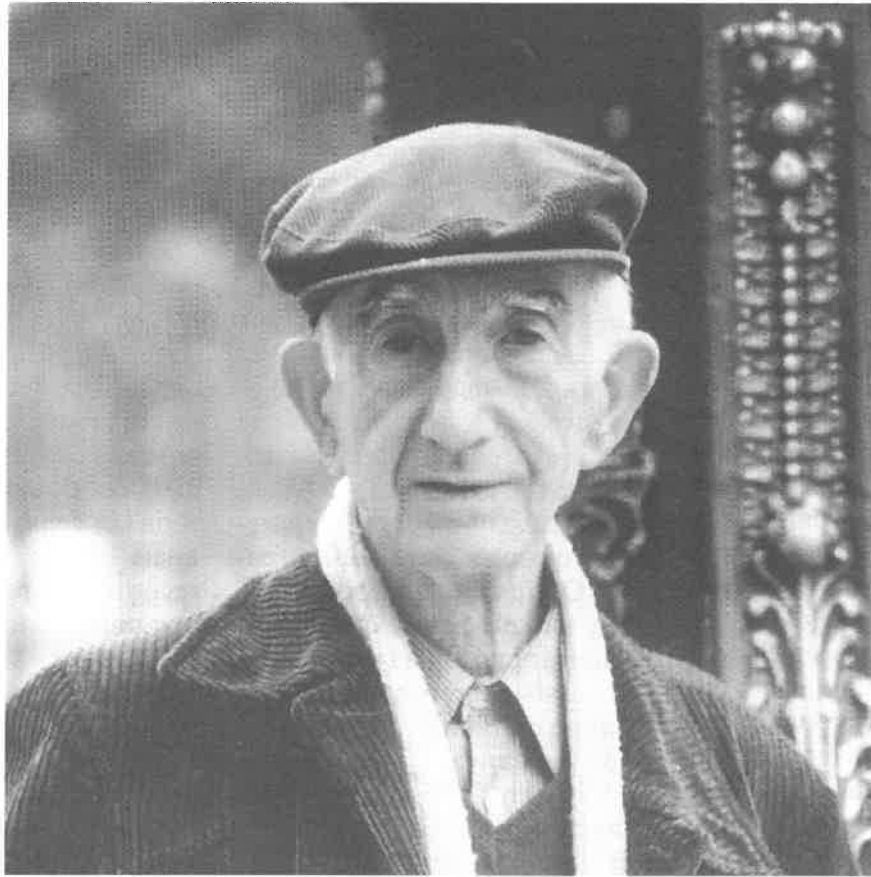
A.F.

Cartell oficial del setè centenari de la construcció del Castell del Montgrí.

Una vida dedicada al folklore i a la cultura catalana

Fotos del llibre *Esteve Albert: un home de cultura pirinenca*, de Xavier Garcia.

Una biografia completa d'Esteve Albert i Corp exigiria un volum de centenars de pàgines, fins i tot deixant de banda el ric bagatge anecdòtic que complementa i tipifica la seva extraordinària i rellevant personalitat. La projecció de la seva obra general -molt extensa- es dirigeix vers la recuperació de la nostra identitat nacional i, tot mantenint-se dins el mateix objectiu, és diversa i, ensems, no centrada al seu lloc de residència, sinó espargida dins un àmbit geogràfic vast, no solament dintre l'àrea dels Països Catalans, sinó també en medis culturals forans i allunyats.

Conec la seva vida i miracles (que de quasi miracle pot titular-se la tasca duta a terme per Esteve Albert), des que ens vam conèixer i col.laborar el 1943 (doncs, ja fa 53 anys!), i els 34 darrers de ma-

nera íntima i permanent. He pogut comprovar de forma directa la vàlua extraordinària d'aquest lluitador català excepcional.

Esteve Albert i Corp va néixer a Dosrius (el Maresme), el 4 de febrer de 1914; i va morir a Andorra la Vella (Principat d'Andorra), el dia 9 d'octubre de 1995. Trobem a la GEC, vol. I, pàg. 421/22 (1969) l'entrada Albert i Corp, Esteve, redactada en aquests termes: "... "Poeta i autor teatral. Té estudis eclesiàstics. És autor de llibres de poesia *Única amor* (1945), *Petita vall* (1946), etc.; de monografies històriques, *La vella Andorra vista per mossèn Cinto* (1959), etc.; i promotor d'espectacles, com el *Pessebre Vivent d'Engordany* i *El retaule de Sant Ermengol*". Observem l'austeritat d'aquesta entrada biogràfica -publicada el

1969-, i fixem-nos en l'addició d'un etcètera, força significatiu i, alhora, fem-nos càrrec que una enciclopèdia -per tant, no diccionari monogràfic-no pot estendre's gaire més i deixa la tasca als seus apèndixs.

A part de la pròpia coneixença personal de l'Albert, hi ha força bibliografia, llibres i publicacions que, referint-s'hi, amplien i enriqueixen la coneixença de la persona i l'obra d'Esteve Albert, i la seva projecció eficaç per al redreçament de la nostra personalitat social, política i cultural. Per ara, i sense ser exhaustius, vint-i-vuit autors d'obres diverses -sense comptar articles específics en diaris i revistes- atesten amb estudis i assaigs l'interès i l'admiració per l'extraordinària i singular personalitat d'Esteve Albert. No són, però, biografies. ▶

De moment, la biografia d'Esteve Albert l'ha escrita Xavier Garcia i Pujades, amb el títol *ESTEVE ALBERT, un home de cultura pirinenca*, Editorial Andorra, Andorra la Vella, 1995. En signa el pròleg Bartomeu Rebés, propietari i director de l'editorial i mecenes de la cultura pirinenca i andorrana. El llibre veié la llum en la presentació feta l'11 de desembre passat, quan el nostre amic Albert ja feia dos mesos que estava enterrat. Ens hauria abellit que el desaparegut hagués pogut veure publicada la seva biografia, tant més en esguard al fet explicat pel seu autor, en la darrera entrevista.

L'Albert li digué, si fa no fa: "Què, com tenim la biografia?"

És molt d'agrar la publicació ben acurada d'aquesta biografia, que permetrà als neòfits d'adquirir notícies bàsiques i estructurades d'Esteve Albert; i, als estudiosos, de comptar amb una base de referències per emplenar buits, esmenar alguna opinió errònia i avaluar, com caldria, els mèrits des-

coneguts o menystinguts d'Esteve Albert. Des d'aquesta sumària notícia hem de precisar que la gènesi de la biografia que ens ocupa, escrita per Xavier Garcia i Pujades, es troba en forma de díptic amb la de Joan Lluís i Josep

(nat el 1912 a Enviny, llogarret del Pallars Sobirà, pastor i autodidacte, autor de diversos llibres de recuperació i redreçament de la cultura popular, especialment del Pallars Sobirà). Aquest díptic amb el títol "Joan Lluís i Esteve Albert, dos homes de cultura pirinenca" de X. Garcia, li fou premiat el 1994 a Lleida al concurs

de biografia Josep Lladonosa. Editorial Andorra -com he dit- li n'adquirí els drets d'edició de la separata i, en aquesta part, al capítol *Intent de descripció d'un gran caràcter*, hi col·laboraren Jordi Pasques Canut i Manuel Anglada i Ferran, el primer jove i l'altre vell, grans amics i coneixedors de la persona i l'obra d'Esteve Albert i Corp.

No es tracta aquí de fer una crítica de la biografia que ens ocupa, sinó més aviat de suggerir camins per tal que el lector pugui saber més i amb major amplitud d'horitzó sobre la personalitat d'Esteve Albert, i la seva tasca duta a terme.

Per això, creiem convenient de transcriure una bibliografia d'Esteve Albert, evidentment no completa. L'extraïem del llibre citat de X. Garcia i en traslladem la recensió, on consta el títol del llibre o publicació important, una classificació abreujada i l'any de publicació. Classificació: p, poesia; t, teatre; f, fol·klore; m, mo-

DISFRIBELL, S.A.

Ctra. l'Escala, s/n
17141 - BELLCAIRE
D'EMPORDÀ
Telèfon: 78 82 38
Fax: 78 84 80

DISTRIBUÏDOR DE: **Fripan**

METÀL·LIQUES
GRABALOSA
SOCIETAT LIMITADA

Ctra. a l' Escala, Km 10,8
Tel: (972) 78 80 28
Fax: (972) 78 81 19
17141 - BELLCAIRE D'EMPORDÀ

nografia històrica; i, en alguna, una explicació específica.

Ester, professora de geografia, t. 1933. *La subterrània deu*, p. 1944. *Única amor*, p. 1946. *Els excursionistes*, t. 1948. *Els deixebles d'Emaús*, t. 1952. *Pessebres d'Engordany*, p. 1957. *El pessebre vivent d'Engordany*, f. 1958. *La vella Andorra vista per mossèn Cinto*, m. 1959. *Sant Ot, bisbe d'Urgell*, m. 1963. *La Seu d'Urgell, portaveu de la Gòtia*, m. 1963. *L'obra social i política de l'Abat Oliva*, m. 1964. *Les abadeses de Sant Joan*, m. 1965. *Els problemes de demà*, assaig, 1965. *D'Iluro a Mataró*, m. 1966. *L'home, aquest animal degenerat*, inèdit, 1966. *El paisatge familiar de Josep-Sebastià Pons, estudi i tria de poemes*, 1967. *Sibil·la de Fortià*, t. històric, 1968. *El reialme de la Mercè*, p. èpica, 1968. *L'Alt Empordà de la Prehistòria a l'Edat Mitjana*, m. 1970. *El Maresme de Dosrius estant, autobiografia (1914-1921)*, 1972. *Ramon Berenguer III, el Gran*, 1972. *Cançó de la vida enllà*, p. 1973. *La metamorfosi de la dona,*

sociologia, 1973. *Manat de poesia femenina*, antologia poètica, 1975. *Puigcerdà, una comunitat d'homes lliures al segle XII*, m. 1977. *El rei En Jaume, comte d'Urgell*, m. 1978. *Pals, castell de pubilles i de princeses, prehistòria i arqueologia*, 1978. *Palamós i la rodalia*, m. 1979. *Quatre boigs de Mataró. Combat per Catalunya 1930-1937*, autobiografia, 1979. *Ball de l'Ós, espectacle infantil. Il·lustracions i música de Ma. Dolors Masferrer*, 1981. *Reptaule dels Sants Màrtirs*, t. històric, 1983. *Arnau de Castellbò*, biografia, 1983. *De Caboet a París passant per les valls d'Andorra. Un llinatge català al tron de França*, m. 1985. *Xicoies*, a. amb il·lustracions de Rezvan Kani, 1985. *La fi de la revolució andorrana (centenari)*, m. 1985. *L'home dels ocells i dels peixos. Del Maresme a les Valls d'Andorra i retorn*, biografia de Jaume Ventura, 1986. *Meritxell, màgia i paisatge*, a. fotos de Brigitte Schmiege, 1986. *Andorra màgica. Del druidisme al feudalisme eclesiàstic i al catarisme. 5000*

anys de cultura pirinenca, 1987. *Don Guillem d'Areny i de Planolit, Baró de Senaller i de Gramenet. M. Il·ltre. Sr. Síndic de les Valls d'Andorra*, m. 1987 i 1988. *Particularitats i procés del llenguatge andorrà*, a. 1988. *Pelegrí de Meritxell*, p. amb dibuixos de Claude Collet, 1989. *La Guerra Civil a Canyamars i els senyors de Barcelona (1936-1950)*, m. 1989. *Isabel Güell i Lòpez, marquesa de Castellodosrius*, m. familiar, 1990. *Andorra, la cultura pirinenca i la formació d'Andorra*, m. 1991. *Una pubilla andorrana (1932-1955). La senyora Toneta Duran i Espar de Rebés*, a. 1992. *Els quaranta anys del creixement d'Andorra (1930-1970)*, a. 1993. *Andorra, la manera de viure d'abans i d'ara*, a. 1994.

També resten apunts biogràfics i altres obres, tot plegat inèdit: *Missió i destí de Catalunya i Occitània*, premi Rei En Pere, 1979. *Procés i projecció de l'obra de Josep-Sebastià Pons*, premi Vila de Perpinyà, 1983. Totes dues són assaigs històrics.

No podem entretenir-nos a comentar la seva actuació durant l'aixecament militar del període 1936-1939, la qual originà la guerra civil. Esteve Albert estava convençut -i ho ha confirmat- que la rebel·lió franquista portava molt de temps de gestació, i comptava amb el suport total de l'Eix, primerament de Hitler i, a continuació, de Mussolini. El govern de la República i el de la Generalitat, en canvi, 'vivien a la lluna', segons ens havia dit i repetit sovint. Sobre aquest punt són molt il·lustradores les obres de Jaume Ros i Serra *La memòria és una decepció, 1920-1939*, i *La decepció de la memòria (1939-1995)*, ambdues del Editorial Mediterrània, abril i setembre de

1995, Barcelona. Les autobiografies d'Albert palesen, amb claredat meridiana, quina fou sempre la seva posició i la seva actitud, la d'abans, la de llavors i la de sempre. La seva aptitud per dirigir-se al poble; la gran confiança en sí mateix i la facultat de veure-hi clar en les situacions confuses, en podien haver fet un líder, un capítol prou convincent per arrossegant les masses i lluitar eficaçment contra l'assimilisme centralitzador.

La gran humanitat latent, bategant des del seu gran cor, però, el menaven a la reconquesta de la cultura, de la nostra cultura. Creia en l'eficàcia d'una informació - formació cultural del seu poble, del nostre poble- i s'oblidava de la base de manteniment d'una cultura: la política, l'economia... Sí que havia militat als escamots d'Estat Català, però sentia una repugnància física per la violència. No sé ni podria imaginar-me'l apuntant amb un fusell i disparant sobre una persona. En canvi, me'l veig dirigint-se a l'enemic i cridar-li: "-Vine cap aquí, i parlem-ne, tu! Entesos?-" És que era covard? De cap manera, com el mateix vell que subscriu, havia arriscat la seva pell (i no solament al front, que això ho vam fer tots) per dur a terme tota mena d'agorats actes humanitaris: salvar persones, salvar els nostres béns inalienables, salvar la nostra cultura que vol dir la identitat. I és aquí on fem un punt i a part.

Cal tenir en compte la seva projecció envers l'escenificació d'efemèrides històriques, llegendàries, folklòriques; actualització de la memòria històrica. Li cal imprescindiblement la col·laboració de la gent. Preferentment la rural, ja que aquesta

no ha estat sofisticada per la pseudocultura de la tecnologia, per la pseudointel·lectualitat. O bé farà revivre-la mitjançant un opuscle ben pensat, faulari, amb il·lustracions, música pautada i..., moviment rítmic. El poble col·labora, vol afirmar-se i, d'aquest desig, ningú no n'és màrtir; en tot cas, n'és coadjutor. Després podrà dir: "Jo també hi era".

Posem per cas la presentació de *El ball de l'Òs* (Melodies i il·lustracions: Maria Dolors Masferrer; text: Esteve Albert). Aquesta versió del Ball de l'Òs renovellat, ha estat publicada en ocasió del Congrés de Cultura Popular i Tradicional. Després de fer constar el seu reconeixement al Banc de Bilbao/Catalunya, diu: "...aquesta primera edició del Ball de l'Òs em dona ocasió de complir amb els nens i nenes de Belcaire d'Empordà, Pals, Vila-sacra, Vilassar de Dalt i les Valls d'Andorra, amb els quals infants començarem aquest tipus de faulari-espectacle, partint de

melodies de Maria Dolors Masferrer sobre poemes de Montserrat Vayreda"; "...I amb tots i tothom que vulgui compartir la il·lusió i meravellament que sento davant dels moviments de les feristeles, els ocells, els insectes, les flors i les fulles dels arbres"; "...no puc deixar de recordar tants que m'han anat ajudant..." (Valls d'Andorra, novembre de 1981, en el vuitè centenari del Pobriçó d'Assís que amoixà el llop i se sentia germà del sol i de la lluna).

Del *Pessebre Vivent* d'Engordany diu: "Amants com som del teatre, del Pessebre Vivent d'Engordany en fugim com de la pesta i..., perquè el teatre és artifici i el pessebre és, i ha d'ésser, de debò!"

Traslladem-ne algun comentari contemporani, en extracte: "Cette manifestation religieuse qui fait vivre aux spectateurs les premières heures émouvantes del Christianisme, est au meme temps une manifestation artistique d'une valeur d'autant peus appréciable

que les participants ne sont pas artistes en profession...”; “ne manquera pas d’attirer de nombreux spectateurs étrangers et participera ainsi au développement culturel et artistique de beau pays” (Guy Menant, ministre plenipotenciari, Veguer de França a Andorra, 1956).

“Una de las mayores emociones que he sentido en mi vida ha sido durante la representación del Pessebre Vivent en Engordany”; “Incomparable y digno de toda alabanza por su sencillez y autenticidad” (J.M. Tarragó Pleyan, Delegat d’Informació i Turisme de la província de Lleida).

Traducció exacta de Ràdio Lugano (Suïssa italiana): “Pastors i pagesos amb les seves dones i els seus fills menuts baixen pels camins de bast envers el Pessebre...”; “...i molts dels quals ni tan sols saben llegir i, no obstant això, l’espectacle porta un ritme perfecte, des del primer a l’últim toc de la direcció, amb convicció, ja que els actors no reciten, sinó que viuen l’escena amb senzillesa i apassionadament” (Lohengriu Filippello).

El text dels actants del Pessebre Vivent ofereix a l’estudiós i al mestre gran quantitat de noms de cosa, de locucions i frases fetes arcaïques, no solament del Pirineu, sinó també de Cerdanya i del Rosselló (aquestes dues comarques hi surten representades per l’aportació que hi fa M. Anglada mitjançant el diàleg de la Guillerma de Llivi, i de Galdric de Baixas, a més de la cançó, fins llavors no cantada: *Mon Diu que de munde*, recollida per l’eminent Jordi-Pere Cerdà). El Pessebre Vivent d’Engordany és, doncs, una valuosa aportació de lingüística de l’àrea dels Països Catalans.

La facultat d’Esteve Albert per

fer viure la ficció, per encisar, no es limita pas a l’espectacle mentre es realitza, va més enllà, perquè sap ‘magnetitzar’ els executants. Els comunica la seva passió i el seu convenciment... En cap escenificació que ha dut a terme no ha parat de ser admirat, ell, els actors i l’obra. A més, i aquest pot ser l’èxit de l’obra, arriba al fons de la qüestió amb els elements més senzills i les paraules més ajustades. Del començament a la fi hi ha un devessall de sentiment, de sentit comú i d’allò que l’actor i l’espectador esperen: la meravella.

Pel que fa a les seves publicacions -no parlem de monografies històriques, totes interessants i sovint fruit d’una intuïció sui generis-, l’Albert ha deixat un bagatge importantíssim. Per la diversitat i per la seva originalitat. Podem dir, com R. Tagore: “Cada bri d’herba fa la seva ombra”. Tenim, entre altres obres seves, “Xicoies”. El títol del llibre no pot ser més clar. És una planta humil, senzilla, remeiera (l’arrel sobretot), gastronòmica (deliciosa a l’amanida), que es cria enmig dels prats i és més fina i tendra en la prada montana. Quan la neu acaba de fondre’s, la xicoia treu el cap, i el gormand llest la cull... El costumari popular, amb la seva veu, li atribueix poders malèfics o benèfics. Depèn del país, dels poblets i de la gent... L’Albert n’ha fet un llibre. Escrit en sis

idiomes: irànic, anglès, alemany, francès, castellà i català. Consta de vint-i-quatre apartats i vint-i-cinc dibuixos de la gran artista iraniana, resident a Andorra fa molts anys, Rezvan Kani. Les il·lustracions, quasi totes en color, són una delícia, una ironia, una benvolença, un humor sorprenent, i compaginen a la perfecció amb el text d’Esteve Albert. En resum, una petita -per extensió- gran obra.

Caldria que les entitats culturals de cada poble o vila (o masia o llogarret), on hi hagi rastre del passatge d’Esteve Albert, en fessin el recull de les dades i dates; un trasllat fidel d’allò que hi va dir i que hi va fer, i tot el material recollit en forma de treball de camp s’hauria de passar al fitxer ESTEVE ALBERT I CORP. Aquest fitxer, a l’abast controlat dels estudiosos, que demostrassin aquesta vocació, podria ser el fonament d’un rigorós estudi biogràfic que mereix l’insigne català Esteve Albert, home d’empenta carismàtica i desordenat com el qui més. No es pot tenir tot! ■

Manuel Anglada i Ferran
Jordi Pasques i Canut

Resum històric

“El Castell-Palau de Belcaire i el Castell del Montgrí encara es miren desafiadors, en aquest bell racó del comtat d'Empúries. Bastits tots dos en el període més floreixent de l'Empordà, serveixen el testimoni de la lluita més violenta i aferrissada de la monarquia contra el poder feudal. Lluita que acabà amb la incorporació del comtat a la corona, després d'ocasionar la ruïna de la comarca i la desviació del Ter.

Evoquem l'etapa més gloriosa de la història del comtat d'Empúries. En el decurs del segle XIII Jaume I el Conqueridor heretava la vasta àrea catalanooccitana, reunificada per la corona d'Aragó, en lluita a totes les fronteres i en plena expansió mediterrània.

Al principi del segle següent, el seu nét Jaume II, ganfaroner del Sant Pare, estenia els dominis de la Corona d'Aragó fins a Atenes i Neopàtria.”

Ramon Muntaner.

Aquest text, que pràcticament tots els bellcairencs han arribat a aprendre de memòria, és la carta de presentació de Bandera de Catalunya, desenvolupat en quinze quadres. Aquesta i les pàgines que segueixen pretenen fer més entenedor el contingut històric de l'obra.

En el context medieval dels segles XIII i XIV, Belcaire estava dins els dominis del comtat

d'Empúries. El comte d'Empúries, i també el d'Urgell, eren els més rebels a sotmetre's al poder monàrquic. En el cas de Belcaire, era la possessió més endinsada dins les del rei, i hauria estat fortificada pel comte d'Empúries, precisament per evitar que el de Barcelona, que estenia els seus dominis fins a Torroella i Albons, entrés a les seves terres.

Una fita, per contextualitzar els fets que ens ocupen, seria el desastre de Muret, l'any 1213. Una batalla on el rei català, aleshores Pere el Catòlic, i el de França es disputaven els comtats nord-catalans, vassalls del rei català gràcies a aliances matrimonials. L'heretgia càtara, en aquesta zona anomenada albigea, ja que on va arrelar més fou a la població d'Albí, va provocar que el papa

Innocenci III convoqués una croada, que va dur a terme un noble francès anomenat Simó de Montfort. La batalla de Muret fou guanyada pels francesos, i els catalans hi van caure derrotats. Aquesta desfeta posà fi a l'expansió catalana a l'Occitània, que quedava definitivament sotmesa als francesos. A partir d'aleshores, Catalunya, impossibilitada d'avançar i estendre's cap al nord, començaria a travar altres aliances i a buscar noves estratègies per escampar el seu poder per la Mediterrània i pel sud sarraí de la Península Ibèrica.

En aquest punt històric seria on comença Bandera de Catalunya. Tancades les expectatives catalanes cap al nord, cal trobar altres vies de sortida. Mallorca i el sud eren dominats pels sarraïns, que sovint protagonitzaven ràtzies a la

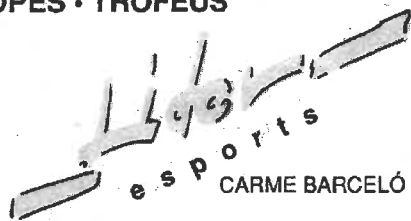
folgers

RENOVACIÓ I DECORACIÓ D'ESTABLIMENTS
CONSULTING D'OBRES

Closa del Llop 31
Apartat de Correus 24
L'ESCALA

Tel. 77 02 66

ARTICLES ESPORTIUS
COPES · TROFEUS

CARME BARCELÓ I GIFRE

AVDA. AVE MARIA, 53
TEL: (972) 77 17 53

L'ESCALA
ALT EMPORDÀ

costa catalana. Les poblacions litorals estaven en alerta constant, davant les incursions dels sarraïns, que entraven a la costa, saquejaven tot el que trobaven i se'n tornaven cap al seu amagatall.

Els tres primers quadres de Bandera de Catalunya il·lustren aquesta situació. En el primer, *Els pirates a les Medes*, Esteve Albert planteja com podria haver estat una d'aquestes incursions, amb l'espectacularitat dels pirates assaltant el castell i enduint-se el botí, donzella inclosa.

El segon quadre ja ofereix un fet històric ben concret, quan, per conquerir Mallorca, Jaume I convoca les Corts de Barcelona (Nadal de 1228), on el rei obté el suport del poder eclesiàstic, els senyors feudals i els ciutadans catalans, amb el previ acord de repartiment del territori. El tercer, *La croada de la conquesta de Mallorca*, il·lustra el que podia passar en aquestes terres, quan els guerrers es preparaven per aquesta conquesta, il·lustrada amb la cançó del trobador Marcabré.

Amb aquesta conquesta, Jaume I, anomenat el Conqueridor, mata tres pardals d'un sol tret: expulsa els musulmans, satisfà les ambicions expansionistes dels senyors feudals, i obre les portes del comerç català cap a la Mediterrània. La corona catalano-aragonesa iniciava un procés que l'arribaria a fer una potència reconeguda per tot el Mediterrani. Era quan va sorgir la dita que deia que cap peix no gosava treure el cap fora l'aigua, si no duia la senyera catalana pintada al llom; aquesta dita, que es troba recollida a la Crònica de Ramon Muntaner, l'Esteve Albert la recordava molt.

A part de l'expansió per la Mediterrània, a l'interior, el po-

der feudal qüestionava constantment el poder reial. Del quadre quart al setè, Esteve Albert reflecteix diferents episodis d'aquesta discòrdia entre el poder feudal i el domini monàrquic.

Segons el text d'Esteve Albert, el comte d'Empúries ordenà als homes del castell de Belcaire que anessin a Albons a destruir les obres començades per Ponç Guillem, senyor del casal de Torroella i vassall del rei. Un fet que indignaria Ponç Guillem, que finalment cauria assassinat per homes presumiblement fidels del comte (quadre IV: *L'amença de Ponç Guillem de Torroella*, i quadre V: *L'emboscada al camí de Verges*).

En el quadre IV, Esteve Albert no oblida la corona i hi col·loca també la llegenda del difícil naixement del rei Jaume I, a partir del text de la crònica de Ramon Muntaner, amb una adaptació musicada per M.D. Masferrer.

El quadre VI, *El rei En Jaume*, il·lustra com, ja vell, l'any 1274-75, havia d'intervenir per pacificar els nobles feudals en constant rebel·lia. Un quadre, amb el punt culminant del discurs d'un rei que crida la gent a unir-se en un front comú per expandir Catalunya, tot trepitjant els interessos dels senyors feudals, el comte d'Empúries entre ells. Segons el text de Bandera de Catalunya, "la discòrdia s'estenia i el comte d'Empúries s'uní a la rebel·lió de l'alta noblesa contra el rei. Aquest comparegué amb una host reunida a la Bisbal i anà per la ribera del Fluvià a posar setge al castell de Roses, on el comte es rendí. Després passà a Belcaire, on fou rebut amb entusiasme pel poble, amb cants i danses trobadoresques". Els festejos i danses que

incorpora aquest quadre són peces originals de diferents trobadors de l'època (Cerverí de Girona, Matieu de Caersi...). El 1276 moria el rei Jaume I i un any després ho feia el comte, que deixava un fill menor d'edat, que manaria del 1277 al 1313.

El nou comte es casà amb la Marquesa de Cabrera, néta dels senyors de Pals i pubilla del vescomtat de Cabrera. El comte hauria esdevingut riquíssim, si la seva sogra i la seva mare no s'haguessin empenyorat i venut alguns castells durant la seva minoritat. Aquesta època la reflecteix el quadre VII, *Les dones del palau de Belcaire*. Altres fonts històriques defensen la teoria que la comtessa, Sibil·la, es va vendre el comtat de Bas i altres territoris per por a la mala administració i malvestats que sembla que protagonitzava el seu fill.

El quadre VIII, *Els francesos*, enceta una altra època i una problemàtica ben diferent, en què regnava el rei Pere II el Gran (1277-1285), casat amb Elisabet de Sicília. El quadre plasma la invasió francesa, que succeí el 1285 pel conflicte amb la corona de Sicília. Les terres empordaneses, entre elles Belcaire, patiren l'ocupació de les tropes franceses, que van posar setge a Girona, on arribaren a entrar precisament quan des de Sicília Roger de Llúria vingué a destruir l'estol que subministrava l'exèrcit invasor. Davant de Palafrugell, a les illes Formigues, els va enfonsar les naus, va treure els ulls a bona part dels presoners, i els va fer acompanyar d'un de borni a fer saber que així tractaria tots els francesos, ja que primer ho havien fet ells en temps dels seus avis en una guerra semblant. Això els deixà

sense queviures ni pertrets. Sobrevingué la pesta i una plaga de mosques borineres, que la llegenda diu que sortien de la tomba de Sant Narcís. L'escena representa l'episodi d'un grup de presoners, que han rebut el càstig esmentat, i un fet anecdòtic de dues veïnes del poble que expliquen les llegendes de les mosques de Sant Narcís i de la mercadera Perelada, també esmentada a la Crònica de Ramon Muntaner.

Quadre IX: *La desviació del Ter.* El 1293, regnant Jaume II (1291-1327), el comte es torna a enemistar amb la corona i el rei ordena bastir el castell del Montgrí, iniciat el 1294. El comte replica amb una sèrie d'actuacions contra el rei, com la desviació del Ter, cap al 1303, i la captura d'una nau del soldà de Granada (1308). El Ter, que desembocava a l'Escala, el dirigí llavors al port de Torroella. Algunes hipòtesis apunten que el Ter tenia dos braços i que el comte es va limitar a trencar-ne un, i va fer que l'altre inundés la plana de Torroella.

Quadre X: *La nau del soldà de Granada.* El 1308, les naus del comte d'Empúries van capturar una galera del soldà de Granada. En aquells moments el rei mantenia un pacte d'aliança amb els

musulmans del regne de Granada, per interessos comercials. El fet que el comte prengués una galera musulmana posava en perill aquest pacte. El text del quadre reflecteix la discòrdia que existia entre ambdues parts.

A aquests conflictes constants cal afegir que, segons sembla, el comte havia actuat molt sovint de forma despòtica amb els seus vassalls i veïns.

Quadre XI: *L'assassinat de l'hereu.* El 1309 es produeix l'assassinat del fill hereu del comte, Hug. El pare i el germà petit, Malgaulí, es traslladaren a la cort de Frederic de Sicília, ja que l'hereu era la mà dreta d'aquest rei. Algunes hipòtesis apunten que l'assassinat podria haver estat fruit d'una revenja del batlle de Castelló, Pere d'Eixessa, furiós perquè el fill hereu feia públiques les relacions sodomites del batlle amb el comte. Aquesta hipòtesi es deixa entreveure en el text de l'obra, embolcallat de misteri.

Quadre XII: *Bandera dels almogàvers.* Dos anys després de la feta de la nau del soldà de Granada, el rei Jaume II havia trencat les relacions amb el regne musulmà i organitzà una campanya per a la conquesta de Granada, darrer regne sarraí de la península. Unes

campanyes en què va participar el comte. A l'escena es contempla el suport que li donaven els prohoms de la seva cort.

Quadre XIII: *Malgaulí, darrer comte.* Malgaulí va heretar un comtat endeutat per les constants disputes del seu pare. El 1315 decideix fer la pau definitiva amb el rei de la corona d'Aragó, Jaume II, oncle seu. Recordem que el rei Frederic de Sicília era germà de Jaume II i la seva filla Elisabet es va casar amb Malgaulí.

Quadre XIV: *El comiat d'Elisabet de Sicília.* El 1322 mor Malgaulí sense descendència. La seva esposa, Elisabet, i Blancaflor, segurament germana de Malgaulí, retornen cap a Sicília, i el comtat passa definitivament a dependre de la corona.

L'obra es clou amb un epíleg, on Ramon Muntaner, autor de la crònica que relata els fets d'aquella època, explica l'exemple de la mata de jonc, exaltant la importància de la unitat de tots els catalans per encarar problemes conjunts, lluny de divisions i discòrdies com les que havia protagonitzat el comtat d'Empúries. ■

Abel Font
Eva Teixidor

DESBROSSADORA

JOAQUIM DANÉS I RIERA

NETEJA DE VORERES DE CAMINS,
RECS, MARGES I PARCEL·LES

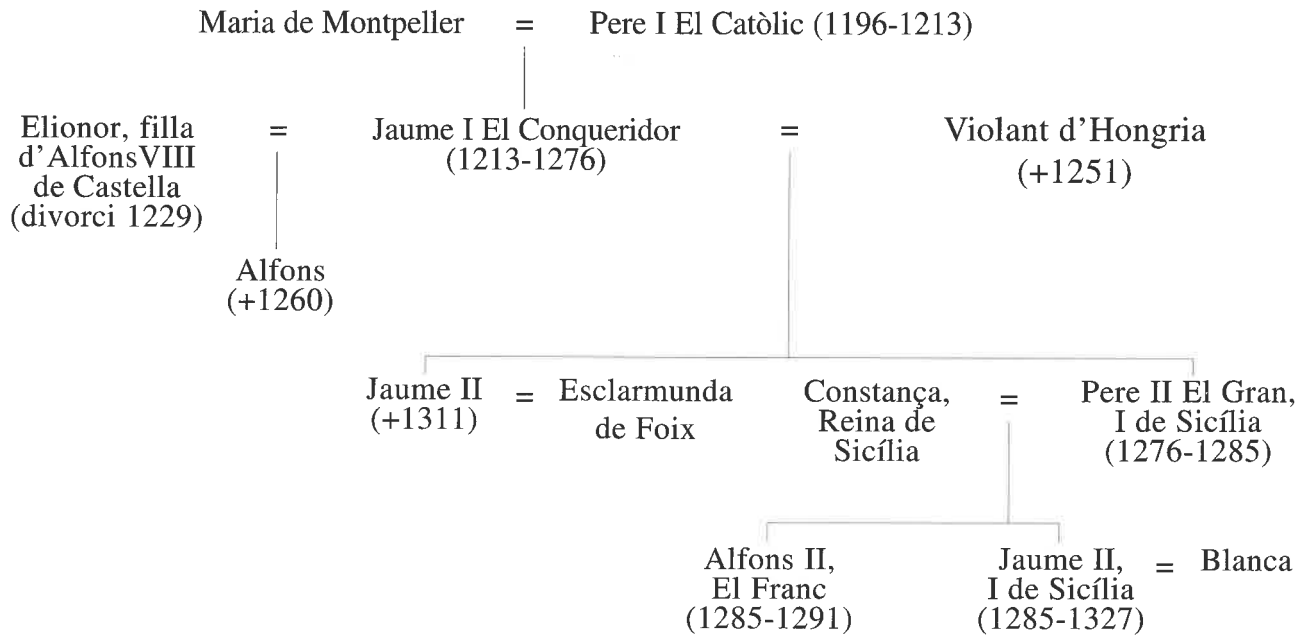
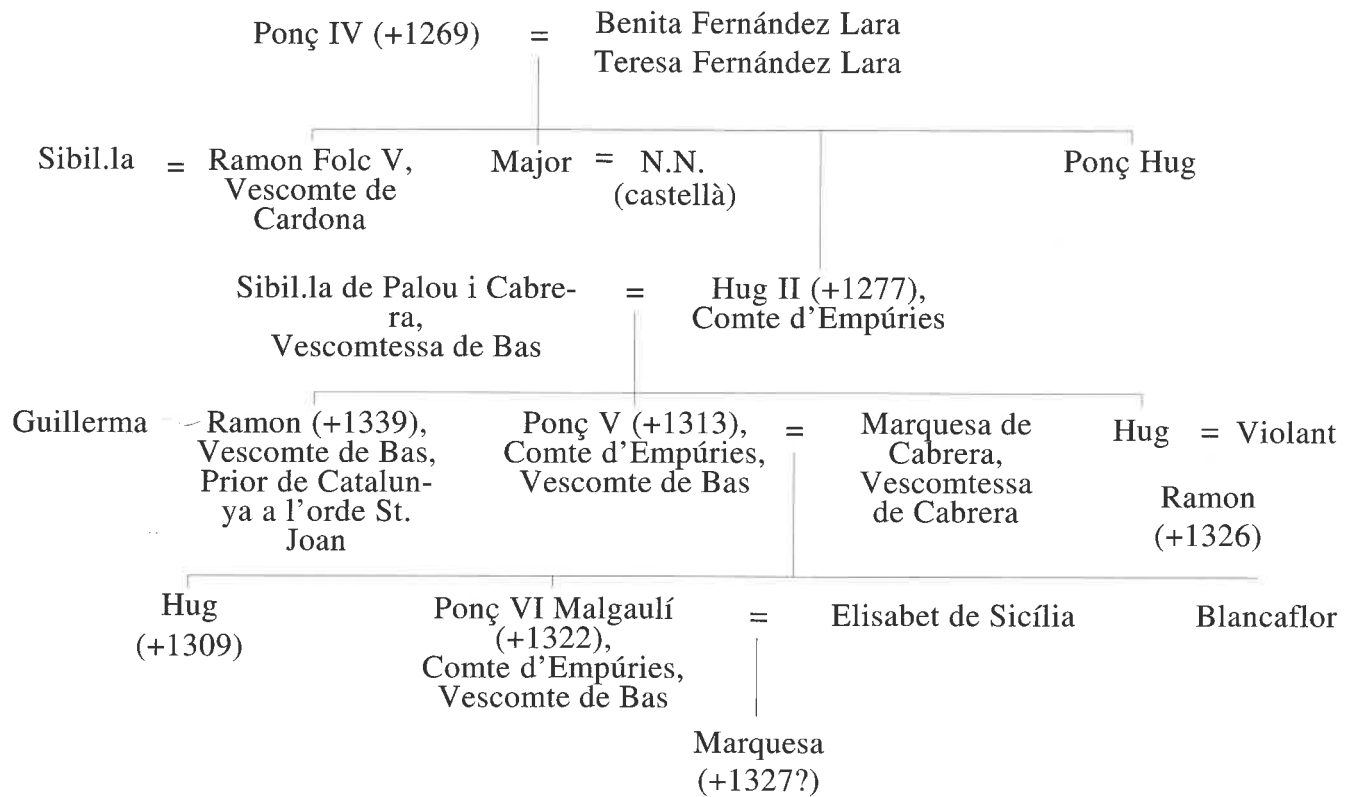
Carrer Bell-aire, 3
Telèfon: (972) 78 83 68

17141 BELLCAIRE D'EMPORDÀ

Merceria Font

C/del Molí
BELLCAIRE D'EMPORDÀ

DINASTIA DELS REIS CATALANS DURANT EL COMTAT D'EMPÚRIES**DINASTIA DELS DARRERS COMTES D'EMPÚRIES**

L'exemple de la mata de jonc

"E pot fer compte que ell és rei d'Aragon e de València, e de Sardenya e de Còrsega, e de Mallorca e de Sicília; que si ell se vol, així és lo regne de Mallorca a son manament con és lo regne d'Aragon, e així mateix lo regne de Sicília; que de tot és ell cap e major. E mentre que a ell plàcia que aquells regnes haja e tenga per cosa sua pròpia, e el senyor rei de Mallorca e el senyor rei de Sicília sien d'una volentat e d'una valença, així con ésser deuen, poden fer compte que seran sobirans a tots los reis del món e prínceps, així de crestians con de sarrains, e a totes les comunes; e si era contrari, ço que Déus no vulla, que entre ells hagués departiment, fèts compte que ab la un confondria hom l'altre. Per què és mester que al senyor rei d'Aragó, N' Anfòs, que li vaja lo cor en ço; que tota la fermetat e la unitat està en Déu e en ell, qui és cap e major de tot; e plàcia-li que li vaja lo cor al proverbi que diu lo català: que "no són tots amics aquells qui rien a hom". E així la casa de Mallorca e de sicília, qui porten lo seu senyal e ab aquell han a viure e a morir, reja e mantenga contra tots los hòmens del món. E males gents no metessen àls en son cor; e membre-li de l'eximpli de la mata de jonc, que en ells ha lloc a recordar. Déus per la sua mercè li dó cor e volentat, e los dó a tots compliment de la sua gràcia. Amén.

E si negun me demana; "En Muntaner, quin és l'eximpli de la mata de jonc?"; jo li respon que la mata de jonc ha aquella força que, si tota la mata lligats ab una corda ben forts, e tota la volets arrencar ensems, dic-vos que deu hòmens, per bé que tiren, no l'arrencaran, ne encara con gaire més s'hi prenguessen; e si en llevats la corda, de jonc en jonc la trençarà tota un fadrí de vuit anys, que sol un jonc no hi romandrà. E així seria d'aquests tres reis, que si entre ells havia devisions enguna no discòrida, ço que Déus no vulla, fèts compte que han de tals veïns que pensarien de consumir la un ab l'altre. Per què és mester que d'aquest pas seg uarden; que mentre tots tres sien d'una valença, no temen tot l'altre poder del món, ans, així con davant vos he dit, seran tots temps sobirans a llurs enemics."

Ramon Muntaner (*Crònica*, cap.295)

FESTA DE LA DIVINA PASTORA

DISSABTE, 20 D'ABRIL.

A les 5 de la tarda,
Animació i ball amb

EL CARRILET

A 2/4 de 7,
Audició de sardanes amb

**EL FOMENT DE
LA SARDANA**

A les 11,
Ball de nit amb l'orquestra

LA GIRASOL

Diumenge, 21 d'abril.

A les 11 del matí,
Ofici solemne amb
acompanyament d'orquestra.

A les 12 del migdia,
Fira escolar, i del llibre i la rosa.

A les 5 de la tarda,
tres sardanes i concert al Local Social.

A les 10 de la nit,
dues sardanes i ball de fi de festa.

Tots els actes del diumenge seran
amenitzats per la cobla-orquestra

COSTA BRAVA

**AJUNTAMENT DE
BELLCAIRE D'EMPORDÀ**